

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Modstandskampen 1940 - 45

1 · Februar 2001

Gestapofanger
Krigssejlere
Modstandsfolk

SAMMENSLUTNINGEN
AF DANSKE FANGER
FRA FRIHEDSKAMPEN
1940 - 45

HORSERØD
FRØSLEV
DACHAU
HANNOVER-STÖCKEN
NEUENGAMME
SACHSENHAUSEN
STUTTHOF
BUCHENWALD
THERESIENSTADT
RAVENSBRÜCK

Modstand - vist nytter det...

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger Krigssejlere Modstandsfolk

Sammenslutningen af danske fanger fra Frihedskampen 1940-45

Sekretær: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Værløse. Tlf. 44 48 56 74.

Kasserer: Harry Henriksen, Sennepsmarken 11, 3060 Espergærde, Tlf. 49 13 16 80.

Bestyrelse: Erik Jensen, Harry Rasmussen, Johs. Damsgaard, Birgit Krasnik Fischermann, Peter Møller Madsen, Lillian Olsen, Helge Hansen og Salle Fischermann

Indlæg dækker ikke nødvendigvis foreningens eller redaktionens synspunkter.

(Eftertryk tilladt mod kildeangivelse)

Kammeraternes Hjælpefond

Selvejende institution, stiftet 1945

Forretningsudvalg:

Formand: Anna-Lise Clausen, Præstefælledvej 67, 2270 Kastrup. Tlf. 32 51 50 13

Næstformand: Mogens Dyre, Kærvej 14, 6400 Sønderborg. Tlf. 74 42 86 26

Sekretær: Aase Beck Eigenbroth, John F. Kennedys Plads 4, 9000 Aalborg. Tlf. 98 12 32 31.

Kasserer: Poul Brandt, Lerholm Vænge 33, 2610 Rødovre. Tlf. 36 41 33 76.

Giro: 1000 780

Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Værløse. Tlf. 44 48 56 74

Angående ophold i Kegnæs-huset, se bladets bagside.

Fangesammenslutningens Rekreationsfond

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreationsophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningsskema kan rekvireres hos kasserer Harry Henriksen, Sennepsmarken 11, 3060 Espergærde, eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75% af rekreationsopholdets samlede pris, dog max. kr. 6.000.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekretionshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningsskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreationsopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Neuengamme Foreningens Rekreations- & Hjælpekasse til fordel for Frihedskampens Ofre

Adresse: Anna-Lise Clausen, Æbeløgade 1A., 2100 København Ø, tlf. 39 17 78 60, hver tirsdag mellem kl. 11.00 og 13.00.

Midlerne fra salg af frimærker med overpris, til fordel for frihedskampens ofre og deres minde, udgivet i anledning af 40 års dagen - 4. maj 1985, uddeles til rekreationsformål eller -hjælp i særlige trangstilfælde. Beløb kan søges af danske statsborgere, der er - eller vil kunne anerkendes - i henhold til lov om erstatning til besættelsestidens ofre § 1a. Anmodning om ansøgningsskema sendes til ovenstående adresse.

ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Dagmar Mørk Jensen
Damms Teglgård 20, 1 th
6200 Aabenraa
Tlf./fax. 74 62 71 14 og
Tlf. 21 68 47 61
Giro 62 0 32 56

REDAKTION

Kaj Christensen
Sdr. Fasanvej 53, 4 th
2000 Frederiksberg
Tlf. 38 19 68 06
Ansvarshavende

Birgit Krasnik Fischermann
Gl. Vartov Vej 29, 2tv
2900 Hellerup
Tlf. 39 62 83 55

TRYK

Fjerritslev Tryk A/S

TIL ABONNENTERNE

Bladet vil udkomme i månederne februar, april, juni, august og november. Stof der skal med i bladet skal være inde på redaktionen den 1. i måneden umiddelbart før.

PRIS

125,00 kr. i 2001.

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger
Krigssejlere
Modstandsfolk

1. 2001

*Modstand -
vist nytter det...*

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger Krigssejlere Modstandsfolk

Organ for Sammenslutningen af danske fanger
fra FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Buchenwald-klubben
Dachau-klubben
Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen
Landsforeningen af Gestapofanger fra Besættelsen
Hannover-Stöcken-gruppen
Horserød-Foreningen
Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme
Ravensbrück-gruppen
Sachsenhausen-foreningen
Stutthof-foreningen
Theresienstadt-foreningen
Krigssejlerne

Nr. 1

2001

7. årgang

Tidligere modstandskvinde, læge og forfatter Lis Mellemsgaards juletale ved højtideligheden i Mindelunden juleaften 2000

God Juleaften!

Vi er ikke færdige med den tyske besættelse af Danmark

I mange år blev besættelsen ligesom lagt bag os, som et led i vores historie. De sidste år er interessen og optagetheden af de fem sorte år blusset op. Vi kan ikke åbne en avis, uden at emnet er taget op på mange forskellige måder.

De første år efter befrielsen hørte vi mest om heltebedrifter, men i de senere år er også bagsiden af besættelsen taget op - og det er godt for at få et sandt billede.

Men det kan være hårdt at blive præsenteret for en publikation, der er skrevet for sensationens skyld eller for egen vinding.

Hvis man vil genopdage og genopleve besættelsestiden i Danmark, må man gå til forfattere som var vidner til tiden. Jeg vil gerne fremhæve Erik Aalbæk Jensen, som i Kridtstregen skildrer de tumultagtige forhold, hvor man ofte ikke kunne være sikker på, om man havde at gøre med en fjende eller ven. Og Tage Skou-Hansen som beskrev venskab og kammeratskab og hvilke hårde prøver, de var

udsat for, og Knud Sørensen som beskrev den lille verden i den store verden.

Tiden fra 1940 til 45 er uden sikre hi-

storiske kilder. De første tre år har efterladt kilder, men de var underkastet selvcensur, man skulle være forsigtig for ikke at påkalde tyskernes vrede og

Hjemmeværnet tænder de levende lys inden højtideligheden.

reaktion, derfor er de ikke fuldstændige. De sidste to år uden regering og øvrighed var så godt som uden historiske kilder.

Derfor kunne myter opstå. Myter er ting, der indgår i historien. Indholdet stjæles og indskrænker sig til enkelte begreber. Myter viser modpoler: sort/hvid og ond/god, men under besættelsen var der mange mellemtoner, og undertiden kunne det være en tilfældighed, hvordan et menneskes skæbne udviklede sig. Mennesker, der gerne ville hjælpe, kunne pludselig se sig selv midt i de farligste situationer, ligesom mennesker, der også gerne ville hjælpe, ikke fik lejlighed til det.

Mange har så gerne villet have tal på, hvor mange frihedskæmpere der var, men de lod sig ikke skrive i mandtal. Og antallet svarede ikke til, hvor mange armbind, der blev udleveret den 4. maj.

Det er en umulig opgave.

For mig var en frihedskæmper et menneske, ung eller gammel, kvinde eller mand, som - om galt skulle gå - var villige til at ofre deres og også deres pårørendes liv og helbred for at vinde Danmarks frihed.

I den forbindelse vil jeg gerne nævne de utallige hjem, der åbnede sig for de eftersøgte. Jeg tænker især på de kvinder, der velovervejnet var villige til at tage et ansvar. De gav de eftersøgte husly, en ren seng, mad og vitaminer, levertran og stoppede og vaskede deres tøj. De var stille eksis-

Lis Mellemsgaard på talerstolen i MINDELUNDEN juleaften 2000.

stenser, der var bundet til hjemmet, med den fare der lå deri. De gjorde dét, som ikke tog sig ud, og som ikke er beskrevet, men var helt nødvendigt.

Børge Outze der var med til at stifte Information, og som blev dets redaktør efter befrielsen sagde: »Hvad skal

det blive til engang, når alle deltagere og øjenvidner er borte, og historikerne kun vil tro på, hvad der så rent, rent tilfældigt er blevet tilovers af skriftligt materiale fra 1940-45.«

Dertil er vi nu nået. Vidner og deltagere til den tyske besættelse er alle omkring de fire snese. Det ser ud til at fange- og modstandsforeninger vil nedlægges snart. Denne julehøjtidelighed blev begyndt af Gestapofangerne, senere tog Frihedskampens Veteraner opgaven op. Så det er måske sidste gang, de organisationer tager sig af det, men Hjemmeværnet og Frihedskampens Veteraners unges Fond og Fredningsrådet vil fortsætte traditionen.

Frihedskampens digter, Morten Nielsen, der selv faldt væk i frihedskampen, efterlod et digt:

Den Næstsidste:

De synger i Dag, og i Morgen med,
Og hvem staar vel saa for Tur
til Møderne ude på isgraa Marker
eller imod en Mur?
Her gaar de udad, udad,
unge Mænd som vi selv,
og ingen af dem fik levet sit Liv.
Og ingen fik sagt det Farvel.

Lad os mindes de døde med et øjeblik tilhed.

Glædelig medmenneskelig julefest!

National komiteen

»Den Danske Nationalkomité for rådgivning af ofre for Nazi Tysklands forfølgelses-, tvangsarbejds- og folkedrabspolitik« har i december udsendt følgende orientering. Ansøgningsfristen var oprindelig dec. 2000, men er - foreløbig - udskudt til 1. august 2001.

Loven om erstatning til slave- og tvangsarbejdere samt forskellige andre ofre for nazismens forbrydelser blev vedtaget i det tyske parlament i sommer. Det tager imidlertid længere tid end forventet at få etableret den organisation, der skal tage sig af udbetalingerne, derfor denne orientering.

I Danmark har Sammenslutningen af Danske Fanger fra Frihedskampen

1940-45 og Det Mosaiske Trossamfund i juli 2000 nedsat Den Danske Nationalkomité for Rådgivning af Ofre for Nazi-Tysklands Forfølgelses-, Tvangsarbejds- og Folkedrabspolitik. Komitéens formål er at sikre, at alle, som er berettigede til de tyske betalinger, bliver orienteret om den tyske fonds eksistens og får mulighed for at ansøge. Det sker ved information til den danske offentlighed og ved at

give rådgivning, vejledning og hjælp i forbindelse med udfyldelse af ansøgningsmaterialet til dem, der påtænker at ansøge om del i de tyske betalinger.

Ansøgere der godkendes i kategorien A »slavearbejdere« (dvs. fanger i koncentrationslejre og ghettoer) forventes at modtage op til 15.000 DM (57.000 kr.), mens ansøgere der godkendes i kategori B »tvangsarbejdere«

forventes at modtage op til 5.000 DM (19.000 kr.).

Det er blevet oplyst overfor Den Danske Nationalkomité, at De evt. påtænker at ansøge om del i de tyske betalinger. Komitéen skal hermed tilbyde Dem assistance.

Komitéen er idealistisk og arbejder på nonprofit basis. Som forretningsfører er antaget advokat Leslie Rabuchin, som til dette formål har etableret et rådgivnings- og administrationskontor, der bl.a. vil hjælpe de tilmeldte på følgende måde:

- 1) Rådgivnings- og administrationskontoret vil til alle tilmeldte fremsende det originale ansøgningskema fra den tyske fond (engelsk), samt en oversættelse af teksten til dansk.
- 2) Såfremt ansøgeren har behov for hjælp med udfyldelse af ansøgningen, vil rådgivnings- og administrationskontoret kunne give telefonisk vejledning.
- 3) Hvis der viser sig et udbredt behov for rådgivningsmøder, vil der om muligt blive afholdt møder i København, Odense og Århus.
- 4) Rådgivnings- og administrationskontoret vil drage omsorg for, at alle ansøgningskemaer, der er indkommet rettidigt til kontoret, bliver fremsendt til de korrekte myndigheder.
- 5) For såvidt angår ansøgere, der modtager erstatning via Arbejdsskadestyrelsen efter særlig lov om dansk erstatning til besættelsestidens ofre, vil rådgivnings- og administrationskontoret sikre, at Arbejdsskadestyrelsens dokumentation foreligger i form af individuel påtegning på ansøgningen.

Den enkelte ansøger er grundlæggende selv ansvarlig for, at relevant og tilstrækkelig dokumentation foreligger.

Tidligt i processen forlød det fra tysk side, at fristen for ansøgning ville komme til at ligge omkring 1. januar 2001. Det er siden blevet meddelt, at ansøgningsfristen kommer til at ligge væsentlig senere, formentlig først 1. august 2001, og at udbetalingerne vil starte senere, end det først var stillet i udsigt.

Den Danske Nationalkomité har påtaget sig at distribuere ansøgningsmaterialet, forestå oplysning, rådgivning, administration m.v. samt bistå med udfyldelse af ansøgningskemaerne til de personer der har tilmeldt

sig rådgivningstjenesten.

Omkostningerne til denne aktivitet skal imidlertid dækkes fra dansk side. Den Danske Nationalkomité har derfor ansøgt om tilskud fra offentlige midler. Da der er en tidsfrist fra den tyske fond for indlevering af ansøgningskemaer, og da vi endnu ikke har modtaget svar på vor ansøgning om økonomisk støtte til vort arbejde, ser Den Danske Nationalkomité sig derfor nødsaget til at forbeholde sig ret til at opkræve et gebyr på op til kr. 600,- til dækning af omkostningerne til rådgivning, administration m.v. Gebyret vil dog bortfalde helt eller delvist, hvis det i mellemtiden lykkes for Nationalkomitéen at opnå offentlig økonomisk støtte til dækning af rådgivnings- og administrationsomkostningerne m.v. Såfremt De tilmelder Dem Den Danske Nationalkomité og derved får mulighed for at gøre brug af Den Danske Nationalkomité's ydelser, forpligter De Dem samtidig til at betale et gebyr på op til 600 kr. Nedsættelse af gebyrets størrelse fastsættes endeligt af Den Danske Nationalkomité. Komitéen er optimistisk med hensyn til muligheden for at opnå støtte fra forskellige danske organisationer. Gebyret opkræves kun i de tilfælde, hvor der er udbetalt erstatning.

Gebyret til Den Danske Nationalkomité er forfaldent til betaling, når første rate er anvist til udbetaling. De tyske betalinger forudses at ville falde i to rater, og den første rate er bebudet at ville blive på mindst 50% af den samlede sum, man er berettiget til.

Hvis De ønsker at indsende ansøgning til den tyske fond via Den Danske Nationalkomité og have mulighed for at gøre brug af komitéens rådgivningscenter, skal De altså indsende tilmeldingsblanket i underskrevet stand senest 31.12.2000.

De har herefter fuld adgang til service for komitéens administrationskontor, herunder rådgivning i forbindelse med fremskaffelse af den nødvendige dokumentation og udfyldelse af ansøgningskemaet, og De vil om nødvendigt pr. post løbende blive orienteret om udviklingen i erstatningssagen ved informationskrivelser (cirkulærer). Af økonomiske grunde får komitéen ikke mulighed for at annoncere i pressen.

Den Danske Nationalkomité benytter de officielle ansøgningskemaer, som er autoriseret af den tyske fond. De vil fra vor side blive forsynet med en oversættelse/vejledning på dansk.

Hvis man tidligere har indsendt ansøgning ad anden vej, men alligevel ønsker Nationalkomitéens bistand, skal man ligeledes indsende tilmeldingsblanketten og betale nævnte gebyr. Tilmeldingsblanketten bedes udfyldt så korrekt som muligt.

Den tyske beslutning om at gå med til disse betalinger opfylder et mangeårigt krav fra nazismens ofre. Beslutningen kom i stand efter pres fra overlevende i mange lande. Bl.a. anlagde en række tidligere KZ-fanger sag mod tyske erhvervsvirksomheder, som havde udnyttet deres arbejdskraft uden modydelse. Den tyske sociolog Klaus von Münchhausen havde i flere tilfælde held med sådanne sager, og en række danske ex-fanger gav ham fuldmagt til at rejse tilsvarende sager. Sagsanlæggene fra von Münchhausen og en række advokater i Tyskland og USA var stærkt medvirkende til at motivere det tyske erhvervsliv og tyske politikere for at vise imødekommenhed og gå ind på den betalingsordning, der nu er ved at blive omsat i praksis. Uden det pres, som en række danske ex-fanger var med til at lægge på tyskerne, var det næppe kommet så vidt.

Ansøgere til erstatninger fra den tyske fond, som enten selv foretager direkte tilmelding eller som fastholder tidligere afgiven ansøgning via Klaus von Münchhausen (og derfor ikke foretager tilmelding til Den Danske Nationalkomité med deraf følgende hæftelse for indbetaling af gebyr) kan ikke benytte vor rådgivning.

Erstatninger, der søges via Den Danske Nationalkomité, vil blive udbetalt direkte og ubeskåret til ansøgeren.

Nationalkomitéens administrator er advokat Leslie Rabuchin, Advokaterne i Bødkegården, Vestergade 13, 3200 Helsingør, tlf. 48 79 44 88.

Alle henvendelser bedes rettet til administrator.

*Med venlig hilsen
Leslie Rabuchin
advokat, rådgivnings- og
administrationskontoret.*

NB. Som det ses andet sted i bladet er sammenslutningens formand gået af. Der er derfor - ved dette blads levering - ingen fra Sammenslutningen der er medlem af Nationalkomitéen.

Red.

Berlingske i tvangsarbejderlejren - et erindringsstykke fra Hitler-Tyskland

Af Henk 't Hoen (arkitekt, Amsterdam)

Krigstiden var en periode med uventede begivenheder. Hvad man altid havde anset for selvfølgelig, viste sig umuligt, og hvad man aldrig havde troet muligt, skete for ens øjne. Den oplevelse, jeg her vil fortælle om, kræver derfor en indledning.

Det var i 1943. Jeg gik på den tekniske højskole i Delft, studerede arkitektur. Det var en urolig periode på de højere læreanstalter i Holland, for tyskerne havde forbudt de jødiske professorer og studenter at undervise hhv. studere og var i gang med at deportere jøderne »østpå«. På grund af protesterne blev universitetet i Leiden lukket, men uroen fortsatte med studenterprotester, razziaer og arrestationer. Den 6. april 1943 blev det bekendtgjort, at alle studenter på Hollands læreanstalter skulle underskrive en loyalitetserklæring den 13. april. Underskrev man ikke, måtte man ikke studere videre, og blev i stedet sendt på »Arbeitseinsatz« i Tyskland. Kun ca. 13% skrev under!

Den 4. maj blev det bekendtgjort, at studenter, som ikke havde underskrevet, skulle melde sig med bagage den næste dag før kl. 18.00 på bestemte opsamlingspunkter, spredt ud over landet.

Meddelelsen var ledsaget af den trussel, at forældrene ville blive holdt ansvarlige og evt. straffet, hvis deres søn ikke meldte sig. De kvindelige studenter, som der ikke var mange af dengang, gik fri.

Jeg skulle ikke udsætte mine forældre for risikoen for repressalier, så jeg mødte op, som befalingen foreskrev. Fra opsamlingspunkterne blev man så under bevogtning af tysk *Sicherheitsdienst* pr. tog ført til samlelejren »Erika« i Ommen. Der blev der sammenstillet togtransporter, som førtes til forskellige bestemmelsessteder i Tyskland.

Min gruppe kom til Volkswagen-Verk i »Stadt des Kraft-durch-Freude-Wagens« (nu Wolfsburg) i Niedersachsen. Vi var 250 mand, som blev sat i arbejde på fabrikken, der fremstillede biler, fly og alskens militært udstyr. Jeg blev kommanderet til at arbejde som elektrosvejsers, hvad jeg som arkitektstuderende ikke havde de fjerneste forudsætninger for. Men man lærte det jo, og jeg klarede det da.

Efter³/₄ års tid lykkedes det mig at blive flyttet til et arbejde i firmaets byggeafdeling. Volkswagen var et stort foretagende med et personale på mere end 20.000. Som verdens største bilfabrik under et tag med egen havn og jernbanestation, eget kraftværk, egne arbejder- og funktionærboliger samt vidtstrakte barakbyer til de mange fremmed- og tvangsarbejdere havde firmaet naturligvis sin egen byggeafdeling. Jeg var glad over at slippe ud af krigsproduktionen og komme til at arbejde udenfor selve fabrikken - og endda mere eller mindre i mit eget fagområde.

Min første tjans var som tømrer, men snart blev jeg forflyttet. Volkswagen var ved at opføre, hvad der skulle blive en permanent beboelseslejr af murede barakker ved fabrikken. Stedets navn var Laagberg. I én af de færdige barakker midt i lejren havde byggeledelsen - *Bauleitung* - sit kontor, værksted, et par magasiner og beboelsesrum. Her blev jeg sat i arbejde som kontorbud, byggetegner og konduktør.

I starten var byggepladsens arbejdere italienske militærinternerede, dvs. soldater og underofficerer, som tyskerne havde deporteret efter Italiens kapitulation i sept. 1943. Men i maj 1944 blev der indrettet en koncentrationslejr, en filial af lejren Neuengamme. Italienerne erstattedes af KZ-fanger af forskellige nationaliteter. Der var mange franskmænd, en del hollændere og russere, ingen danskere. Det var strengt forbudt at have kontakt med fangerne, men hvis man

var forsigtig, kunne det alligevel lade sig gøre, uden at det blev opdaget. Jeg fik endda et par rigtig gode venner blandt fangerne.

KZ-fangerne blev meget, meget dårligt behandlet af SS'erne og navnlig af en dansk SS-mand, A.P. Callesen, en dum og grusom mand, der var lejrens næstkommanderende og som Arbeitsführer ansvarlig for at lede slavearbejdet på byggepladsen. Jeg glæder mig over, at det efter krigen lykkedes at opspore ham og medvirke til at få ham dømt i Danmark, for han mishandlede fangerne og forårsagede fleres død.

Lejrens kommandant var temmelig korrump og holdt nogle af fangerne tilbage fra byggeriet, for at de kunne udføre diverse arbejder for ham privat. Jeg havde et værelse i byggeledelsens barak. Her var også et rum, hvor nogle franske fanger - af profession elektrikere - reparerede elektriske apparater for kommandanten. Her stod der bl.a. et radioapparat, som tyskerne havde røvet i Holland. Det hed sig, at det ikke fungerede, fordi der »manglede en reservedel«. I virkeligheden var det i god orden. På det lyttede fangerne, når de ikke var overvågede, til nyheder fra BBC. Om aftenen efter arbejdet gjorde vi civile arbejdere det samme. Så vi var ret godt informerede om krigens gang.

Vi, der var civile arbejdere, fik løn og kunne bevæge os nogenlunde frit. Vi kunne også købe tyske aviser, men som bekendt var de fyldt med propaganda og gav et aldeles fortegnede billede. Selv til sanitære formål var de ikke velegnede, for tryksværten smittede af!

Situationen i Tyskland blev dårligere i løbet af 1944. Madrationerne blev stadig mindre, og arbejdstiden længere - på fabrikken op til 12-13 timer dagligt seks dage om ugen. Næsten hver nat forstyrredes natteroen af de hundreder - af og til tusinder - af allierede bombefly, som fløj over på vej til Berlin og andre byer øst for os. Volkswagens fabrik blev også

bombet et par gange og lå for en del i ruiner. Tyske flygtninge fra de østlige områder begyndte at strømme til byen. Stemningen blev truende.

Goebbels havde efter Stalingrad-nederlaget skrålet: »Wollt Ihr den totalen Krieg?«

Nu var den for alvor over den tyske befolkning.

Fabrikken blev bevogtet af vagter, domineret af SS, det samme gjaldt byggepladsen på Laagberg og koncentrationslejren. SS'erne var bestemt ikke milde. På byggepladsen var jeg dog som civil ansat ved byggeledelsen beskyttet mod dem. Det var mit job at føre bog over byggeriets fremskridt, og jeg havde et »Ausweiss« og ret til at gå rundt på området, også blandt fangerne, som jeg nu og da kunne hjælpe med lidt mad.

Hvornår jeg hørte det, ved jeg ikke mere. Det må have været engang i 1944, at det kom mig for øre, at man på posthuset kunne bestille abonnementer på danske blade. Det måtte prøves, for vi udlændinge hungrede alle efter information, så jeg gik derhen og bestilte et abonnement på Berlingske Tidende. Den avis havde vi holdt i mit hjem i København. Og rygten talte sandt. Jeg kunne bestille avisen, betale - og minsandten om ikke jeg fik den tilsendt! Det var næsten utænkeligt, for godt til at være sandt.

Nogle numre gik tabt undervejs og nåede aldrig frem, men i reglen modtog jeg avisen få dage efter udgivelsen. Og der stod meget mere i den af det, som interesserede os »inde-spærrede«, end i de ensrettede tyske

blade. Det var især frontberetningerne, vi gik op i, for tyskerne havde gjort det særdeles klart, at vi i hvert fald ikke ville få lov til at vende hjem til Holland, så længe krigen varede.

Så de storpolitiske prognoser havde stor og direkte betydning for os personligt. Også Berlingske stod naturligvis under censur, men af avisens frontberetninger og måden, de var sat op på og placeret i forhold til de øvrige stof, kunne der læses og sluttes meget mere end af de tyske avisers Det fortalte jeg så videre til mine kammerater, oversatte ofte også lange stykker og forklarede det, der stod mellem linierne.

Berlingske bragte endda kortskitser over fronterne, og dem var vi særlige glade for, afskåret som vi var fra »normale« informationskilder. De blev studeret grundigt, og når vi civilarbejdere havde indprentet os dem, gemte vi dem i »radiostuen« under »vores radio«. Så kunne KZ-fangerne også bruge dem, når de tunedede ind til BBC.

På den måde blev avisen en moralsk støtte for os midt i det store vanvid, vi så og hørte omkring os.

Jeg husker ikke længere, hvornår det begyndte og endte, men så længe det varede, virkede det trøstende - også fordi man midt i den absurde situation som tvangsarbejder blandt titusinde af andre dybt inde i Tyskland i avisens hjemlige rubrikker om liv og dagligdag i Danmark så, at der stadigvæk eksisterede »normale« livs-omstændigheder i denne verden - det normale liv, som vi civilarbejdere og fangerne længtes så usigeligt efter.

Sentenser

Vær glad men's du lever,
for du vil være død i lang tid.
Skotsk ordsprog

Den retskafne bør kunne tåle
både had og misundelse fra andres side.

G. von Strasburger

Den som er uden karakter, er
ikke et menneske, men en ting.
S.R. Chamfort

Udryd sekt- og partivæsenets
dæmon af dit hjerte tilligemed
smålighed, fanatisme og ufor-
dragelighed.

W.E. Channing

Sørg for de kommende dage,
men sørg ikke over dem.
D.G. Monrad

Bedre et ærligt nej, end et falsk
ja.
Ordsprog

Sjælen er den eneste artikel,
som man kan sælge og allige-
vel beholde. Derfor er der så
mange som sælger den.
Fr. Hebbel

Hvorfor længes efter noget
uopnåeligt. Det opnåelige er
lige ved hånden.
Kaj Christensen

Rænker kan man spindes i,
men komme ud igen. Rænke-
smeden dør i dem.
Kaj Christensen

Had er en form for kærlighed.
Kærlighed til een selv.
Kaj Christensen

Henk 't Hoen er født i Holland, men voksede op i Danmark, hvor hans far havde en ledende stilling i Unilevers filial. Familien rejste tilbage til Holland kort før besættelsen. Henk blev dog og tog studentereksamen på Øregaard Gymnasium i 1941. Derefter begyndte han at studere i Delft. I 1943 blev han deporteret til Det tredje Rige som »civil« tvangsarbejder. Han er nu pensioneret efter mange års virke som arkitekt i Amsterdam. 't Hoen var i en årrække formand for Dansk Samfund i Holland. Hans erindringsstykker om krigsårene »Twee jaar Volksvagenwerk« er under udgivelse på tysk og engelsk. Ovenstående historie er skrevet sommeren 2000.

Postcensuren i Tyskland nedlagde totalforbud mod visse danske blade. Andre kunne godt sendes ind i landet, bl.a. som en service til danske tysklandsarbejdere, men med risiko for beslaglæggelse af enkelte numre. Bearbejdning: Therkel Stræde (lektor i samtidshistorie, Syddansk Universitet i Odense).

De hvide busser

*Dagbogsoptegnelser fra det 1. hold chauffører på »De hvide busser« - som de oplevede det!
Ikke offentliggjort før.*

Efter opfordring fra Røde Kors deltog Ruteautomobil-Aktieselskabet sammen med andre rutebilejere i foråret 1945 i hjemkørsel af fanger fra koncentrationslejrene i Tyskland.

Efter at den til deltagelse i dette foretagende fornødne tilladelse var givet fra bestyrelsens side, blev 7 af Ruteautomobil-Aktieselskabets vogne udrustet på forskriftsmæssig måde, idet vognene blev malet hvide og på siderne påmalet dannebrogflag. Det drejede sig i første omgang om følgende vogne: D 4117, 4118, 4119, 4120, 4121 og 4124. Senere blev også D 4113 udrustet på samme måde. Udrustningen blev foretaget under højtryk, og alle de 6 vogne var køreklare, således at de efter bestemmelsen kunne afgå til Tyskland den 3/4 1945.

Vognene blev på den første tur beemandet på følgende måde:

Chauffører ved selskabet: H. Evald, A. Ravn, E. Onslev, E. Vonsild, Poul Gram og Marius Christiansen.

Mekanikere fra selskabets værksted: Henry Jensen, H.L. Olsen og Aage Andersen.

Chauffører fra politikorpset: politibetjentene H.P. Jørgensen og N.H. Rasmussen.

Chauffør ved Falcks Redningskorps: assistent J. Lytken.

I anden og følgende ture deltog tillige følgende af selskabets chauffører: P. Have, N. Frehr, J. Kyster og Harry Madsen.

Efter første tur fratrådte N.H. Rasmussen og efter anden tur tillige A. Ravn. Sidstnævnte på grund af sygdom.

Efter chaufførernes optegnelser foregik kørslen således:

Afgang fra Haderslev den 3/4 1945 kl. 16.00, ankomst til Padborg kl. ca. 17.30. Flyveralarm undervejs. Vogne og chauffører indlogeredes for natten på karantænestationen.

Startede 4/4 kl. 10.30 med Hamborg som mål, efter at samtlige vogne var blevet forsynet med det for turen nødvendige udstyr, herunder Røde Kors-pakker. Ophold i Flensborg fra kl. 11.00 til 12.30 på grund af luftalarm.

Passerede Rendsborg kl. ca. 15.30. Fik i Nordtorp et ophold på ca. 1 time som følge af luftalarm. Ankom kl. ca. 19.00 til Hamborg, hvorfra vognene forbi Hovedbanegården, der havde været udsat for svære luftangreb, fortsatte til Friederichsruhe med ankomst dertil kl. ca. 21.00. Kørte straks videre til det svenske Røde Kors hovedkvarter i Forsthaus. Fik der besked om at køre vognene ud i skoven, hvor der var bedre beskyttelse mod luftangreb. Sov i vognene om natten. Det var koldt, og varmeapparaterne sattes med mellemrum i gang for at holde vognene opvarmede.

Den 5/4 blev alle vækkede kl. 6.00. Morgenmad i kroen. Grundigt eftersyn af vognene i det svenske ambulante autoværksted. Kl. ca. 11.30 fortsatte det samlede vogntog, der bestod af 60 hvide busser, til Neuengamme, hvortil vognene ankom kl. 12.30 og kl. 12.35 rullede vogntoget gennem porten til den store koncentrationslejr, der var omgivet af flere rækker højt strømførende pigtrådshegn. For hver 25 m stod opstillet vagtposter med maskinpistoler parat til at skyde. Da vi var kommet ind i lejren, fik vi øje på de ca. 600 politifolk, som vi skulle afhente.

De stod stuvet sammen som køer bag et ekstra pigtrådshegn. De oplyste senere, at de var blevet purret ud kl. 4.00 og havde stået opstillet på pladsen siden kl. 6.00 uden at vide, hvad der skulle ske. De fleste regnede med, at de skulde flyttes til en endnu værre lejr, så det er jo til at forstå, at glæden var stor, da de så alle disse hvide busser køre ind på pladsen, og da de opdagede, at de nu skulle hjem. Hver vogn blev læsset med 18 politifolk og en gestapo. Afgang fra Neuengamme kl. 15.30.

I øsende regnvejrgik turen hjemad. Passerede den danske grænse fredag den 6/4 kl. 1.30 morgen. Ankom til Frøslev kl. 20.00 og til karantænestationen kl. 4.30. - Dermed sluttede første runde, og ca. 600 politifolk var bragt velholdent tilbage til dansk jord.

6/4 og 7/4. Grundigt eftersyn og re-

paration af vognene. Udveksling af dæk. Påfyldning af benzin. Forsyning af nødvendigt udstyr, derunder tæpper.

Søndag den 8/4. Vognene klar til næste tur. Denne gang til afhentning af civile fanger. Vognene afgik fra karantænestationen kl. 9.00 over grænsen kl. 9.30, i Neumünster kl. 13.30 (byen havde kort forinden været udsat for et hårdt bombeangreb) og i Hamborg kl. 16.00. Gennem byens centrum til den svenske lejr i Friederichsruhe, hvortil vi ankom kl. 17.30, og hvor vi overnattede. Vognene blev kørt ind i lejren op opstillet i nummerorden. Kl. ca. 21.30 luftangreb på Hamborg.

9/4. Eftersyn af vognene. Forplejning på Hotel Forsthaus. I løbet af aftenen blev samtlige deltagere i turen vaccineret for kolera og tyfus. Onslev blev syg om natten.

Tirsdag den 10/4. H.L. Olsen og J. Lytken fik besked om at køre til Berlin med benzin. D. 4121 blev gjort klar til turen. Afgang fra Friederichsruhe kl. 12.99. Turen gik først til Neu-Gielze. Overalt spor af frygtelige bombeangreb og stadig nye angreb fra de såkaldte »Tieffliegere«, der skyhøjt oppefra dykkede ned mod de fastsatte mål.

Kørte gennem Ludwigslust, hvor der var luftalarm. Måtte i beskyttelsesrum under et hospital. Deltog begge i arbejdet med at bringe patienterne i sikkerhed. Fortsatte efter flyverangrebet gennem Grabow, Primnitz, Perleburg, Kyritz og Wusterhausen og kom kl. ca. 18.00 til en lille landsby, Ribbeck, ca. 45 km før Berlin, hvor vi overnattede. Om natten bombeangreb på Berlin.

11/4. Fortsatte til Berlin, hvortil vi ankom kl. ca. 9.00. Kørte til den svenske kirke, hvor benzinen blev afleveret. Fortsatte til det danske konsulat i Tiergartenstrasse, hvor vi fik morgenmad. Berlin bar svære spor efter bombeangreb. Kørte kl. 11.45 fra Berlin over Ribbeck til Kyritz, hvor vi optog svenske flygtninge (en moder med 2 børn); derfra til godset Gross-Lan-

gewitz ved Pritzwalk, hvorfra vi medtog en greve von Stirum med frue og 7 børn. Undervejs brød på benzindrøret. Efter endt reparation videre med slukkede lamper til Friederichsruhe, hvortil vi på grund af stadige flyverangreb først nåede frem kl. ca. 24.00.

12/4 og 13/4 var vi med D 4121 sammen med andre af selskabets vogne beskæftigede med at afhente fanger fra forskellige lejre, deriblandt en del franske kvinder, og bragte dem til Neuengamme, hvorfra de af andre vogne bragtes til Padborg.

Førerne af de øvrige vogne beskæftigedes 10/4 dagen igennem med forskelligt reparationsarbejde. Raun blev syg om natten og blev tilset af lægen. Måtte på grund af luftangreb søge dækning i skoven.

Onsdag den 11/4. Midt på eftermiddagen kørte samtlige vogne med undertagelse af D 4121, der dagen i forvejen af H.L. Olsen og J. Lytken var benyttet til en tur til Berlin efter svenske statsborgere, til Hamborg for at befordre politiske fanger til Neuengamme. Forinden afrejsen fra lejren blev både mandskab og vogne pudret med lusepulver. Hen på eftermiddagen ankom vi til det sted, hvor fangerne holdtes indespærrede. Det viste sig at være en skole, der var omdannet til fængsel og delvis udbombet. Vognene blev her læssede med såkaldte »asociale« fanger, som tyskerne havde taget i København. De så meget elendige ud, var nærmest kun skind og ben, og de blev under indlæsningen behandlet brutalt med slag og spark.

På tilbageturen til Neuengamme svigtede fodbremsen på D 4120, og på turen tilbage til Friederichsruhe fra Neuengamme, hvor fangerne var blevet aflæssede, mistede den tillige akkumulatoren. Det lykkedes dog at bringe vognen til lejren. Om natten blev svenskernes lejr bombarderet fra luften.

12/4. I løbet af formiddagen blev vognene efterset, repareret og udstyrede med en længere tur for øje. Afgang kl. 14.00 til Neuengamme. I løbet af eftermiddagen kørte de svenske vogne og 4 danske vogne til Theresienstadt. Det blev betragtet som en særlig farlig tur, men alle havde meldt sig til frivillig deltagelse. Ingen af selskabets vogne kom med. Kl. 20.00 kørte de danske busser fra Neuengamme med fanger og med Padborg som mål. Under en standsning i Rendsborg blev Ewald ved en misforståelse efterladt, da han var beskæfti-

get med at hjælpe andre af vognene med at vende. Fra Rendsborg kørte vogntoget med en svensker i spidsen til grænsen med al den fart, som vognen kunne præstere. Ankom til Padborg 13/4 kl. 4.30. Ewald kom en time senere med en kølebil. Han var ikke fri for at være lidt stram i masken over uheldet. D 4117 og D 4119 blev kørt til Haderslev til eftersyn og reparation. Derefter tilbage til Padborg og videre til lejren i Friederichsruhe, hvor alle vognene var samlede.

14/4 kørte 4 af vore vogne sammen med 36 andre vogne - ialt 40 vogne - igen til Neuengamme. Disse 40 vogne afgik kl. 19.00 fuldt læssede med svenske fanger fra Neuengamme med Padborg som mål. Det blev en meget besværlig tur, da vejene mange steder var udbombede. I Neumünster kørte førervognen i et bombehul, og hele karavanen måtte stoppe op. Et samtidigt luftangreb gjorde ikke situationen lettere. Der opstod fuldstændig panik, da byens befolkning samtidig forsøgte at komme ud af byen, men blev standset af vogntoget. Efter meget besvær blev førervognen bragt på ret køl, men så kørte en af statsbanernes vogne i et andet bombehul. Passagererne fra denne blev fordelt i andre vogne, men vognen måtte efterlades. Den blev hentet hjem senere på natten.

Kørslen kunne nu fortsættes, men det var meget besværligt, navnlig fordi vognene delvis måtte benytte fortovene, og det tog 1½ time at køre de 2 km gennem byen. Grænsen passeredes kl. ca. 4.00 den 15/4. Svenskerne bragtes til karantænestationen, hvor de skulle overnatte.

16/4. Vognene afgik kl. 19.30 fra karantænestationen med svenskerne. Overnattede i Odense. Videre 17/4 med ankomst til Nyborg kl. 9.45 og med færgen kl. 11.35. Spisning om bord. Ankomst til Korsør kl. 13.30 og til København kl. 17.00. Kørte til den svenske kirke, hvor passagererne skulle samles, og hvorfra de senere blev befordret til Malmø-båden. Vognene blev kørt til Amalienborg Plads, hvor de natten over blev bevogtet af dansk politi.

18/4 kl. 10.00 vendte vognene tilbage til Haderslev med ankomst der til kl. ca. 21.30.

15/4 afgik 6 vogne, deraf 3 af selskabets vogne, fra Friederichsruhe til Lübeck for at afhente svenske statsborgere, hovedsagelig kvinder og

børn. I denne befordring deltog følgende af selskabets chauffører: H.L. Olsen, J. Lytken, Henry Jensen, Harry Madsen og J. Kyster.

Turen gik over Hamborg, Schwarzenbeck, Breitenfelde og Möller til Lübeck havn, hvor vognene blev parkerede. Overnattede i byen. Natten igennem, som overalt hvor vognene kom frem, luftalarm og stadige overflyvninger af engelske og amerikanske jagere. Den 16/4 blev vognene læssede med svenskere, som derefter blev kørt direkte til Københavns Frihavn, hvor de gik om bord i en svensk færge. Turen gennem Danmark foregik under livlig opmærksomhed fra befolkningens side, overalt hvor vi kom frem, hvilket tilsyneladende irriterede besættelsesmagten.

Hjælpsomme og glade mennesker forsynede svenskerne med madvarer, frugt og andre gode sager. Vognene returnerede efter et ophold i København til Haderslev, hvor de blev underkastet et eftersyn, forinden de sammen med de øvrige vogne blev sendt ud på den sidste tur.

Den 17/4 startedes den sidste fangetransport fra koncentrationslejrene i Tyskland, og i denne transport deltog alle 7 vogne, idet dog enkelte chauffører udskiftedes.

Afgang fra Haderslev den 19/4 kl. ca. 9.00 med ankomst til Padborg kl. 10.30. Vognene blev i dagens løb forsynede med det sædvanlige udstyr samt proviant. Om natten blev karantænestationen beskydt af flyvemaskiner og flere barakker ramt.

20/4 kl. 8.00 afgik vognene fra Padborg og passerede grænsen kl. 8.45. Turen gik over Itzehoe til Bergendorf, hvor der gjordes ophold. Derefter videre over Hamborg til Neuengamme, hvor der på dette tidspunkt herskede stor forvirring. Efter at vognene var blevet læssede med nordmænd, vendte de tilbage til lejren i Friederichsruhe, hvor der skulle overnattes. Svenskernes lejr var i opbrud. De sidste fanger i Neuengamme mentes at ville blive frigivet. natten tilbragtes i skoven, da der ikke var plads i vognene. Det var en kold tur.

21/4 kl. 6.15 afgik transporten fra Friederichsruhe, og turen gik over Lübeck til den danske grænse, der passeredes kl. 18.30 under overværelse af en stor menneskemængde. Derfra kørtes til lejren i Møgelkær ved Horsens, hvor nordmændene skulle interneres. Nordmændene var meget tavse under turen gennem Tyskland. Da de fik besked om, at den danske

grænse var passeret, stemte de i med den danske og den norske nationalsang. Den 22/4 vendte vognene tilbage til Padborg, og i de følgende dage befordredes en del politiske fanger dels fra Padborg til Møgelkær og dels fra Møgelkær til København, ligesom vognene deltog i befordring af politifolk fra Frøslev-lejren. Disse transporter, hvori også chauffør V. Mortensen deltog, varede ved lige til kapitulationsdagen, idet de sidste vogne først vendte hjem fra København den 4/5 om natten.

Dermed var alle vognene og alle de chauffører, der havde deltaget i det

meget farefulde foretagende med at bringe fanger ud af Tyskland, i god behold hjemme, og mange tusinde danske, norske og svenske statsborgere var bragt i sikkerhed.

Hvor farefuld den kørsel i virkeligheden var, belyses bedst ved et enkelt eksempel. Medens chaufførerne under et luftangreb havde forladt de tomme vogne for at søge dækning i en skov, blev chauffør Ewalds jakke, som han havde efterladt i vognen, gennehullet af kugler.

Det bør i forbindelse med foranstående nævnes, at vognene under et

ophold i Padborg deltog i befordring fra stationen til karantænestationen af ca. 4000 uhyggeligt udsultede og snavsede kvinder, der ankom til Padborg med tog fra koncentrationslejren i Ravensbrück.

Den 5/5 1945 om eftermiddagen deltog to af selskabets vogne i afhentning fra Frøslev-lejren af danske interne-rede. Den ene af vognene befordrede de befriede fanger til forskellige steder i Sønderjylland, medens den anden vogn kørte til Fredericia, hvorfra resten af fangerne foretog hjemrejsen med tog.

AUSWEIS

für Wagenkolonne aus Kopenhagen nach Friederichsruhe bei Hamburg und zurück nach Kopenhagen

Leiter der Transport:

Oberingenieur Dr. Hans H.L.T. Hansen, geb. 18.11.96

Regierungsrat im königl. Dänischen Sozialministerium Dr. Finn C. Nielsen, geb. 4.12.13

Ärzte:

Dr. Hans Lorenzen, geb. 10.10.91

Dr. Harald Eivind Rosdahl, geb. 23.6.12

Krankenpflegerinnen:

Tove Wøhlk Petersen, geb. 29.6.17

Karen Andersen, geb. 29.3.17

Else Beck, geb. 19.10.17

Inger Jensen, geb. 27.2.11

Fahrer und Mechaniker:

Arne Henry Sørensen, geb. 20.1.06

Peter Sørensen, geb. 19.6.16

Einar Frode Nielsen, geb. 21.9.11

Peter Schmidt Lauritzen, geb. 15.3.98

Jens Christiansen, geb. 13.7.02

Alfred Christensen, geb. 26.11.04

Harald Petersen Bak, geb. 1.11.08

Julius Knudsen, geb. 11.11.93

Poul Schou, geb. 30.9.96

Laurits Anders Lauridsen, geb. 21.1.07

Hans Peter Kofoed, geb. 5.11.07

Victor Gunnar Birkeslund, geb. 15.3.08

Niels Peter Johs. Jensen Fensborg, geb. 15.2.01

Kristen Mortensen Isager, geb. 6.3.09

Otto Peter Christiansen, geb. 29.4.10

Hans Peter Gudmann Hansen, geb. 17.6.05

Sigvald Andersen, geb. 27.10.09

Hans Chr. Christiansen, geb. 31.7.00

Rasmus Hviid Nielsen, geb. 9.10.13

Hans Madsen, geb. 31.12.93

Ingvar Erik Onslev, geb. 13.2.07

Poul Hansen Gram, geb. 7.9.14

Jens Thiedemann Lütken, geb. 21.2.06

Anders Nissen Raun, geb. 13.1.98

Marius Christen Christiansen, geb. 14.12.12

Edvard Vonsild, geb. 10.6.16

Niels Henning Rasmussen, geb. 3.8.08

Haakon Johs. Ewald, geb. 22.4.09

Henry Jensen, geb. 4.1.16

Hans Laurits Olsen, geb. 21.7.13

Aage Markmann Andersen, geb. 30.11.18

Hans Peter Jørgensen, geb. 9.9.14

Mavill Brændekilde, geb. 20.11.22

Chr. Nielsen Sørensen, geb. 14.5.14

Sigurd Rasmussen, geb. 10.8.05

Mads Møller Sørensen, geb. 24.4.95

Hans Chr. Edelskov, geb. 27.12.19

Otto Edelskov, geb. 2.10.13

Niels Peter Nielsen, geb. 3.6.02

Harald Christensen, geb. 11.2.10

Georg Hansen, geb. 22.9.08

Niels Chr. Ritter, geb. 1.4.16

Høegh Rode, geb. 19.2.04

Karl Schmidt, geb. 22.7.02

Hans Jørgen Mathiesen, geb. 8.8.07

Thomas Rask, geb. 8.9.02

Kurt Aage Jensen, geb. 19.2.16

Hans Jørgen Rasmussen, geb. 11.8.22

Jens Alb. Vincent Jensen, geb. 11.5.11

Holger Ravn Nielsen, geb. 20.7.18

Otto Flemming Truelsen, geb. 8.5.20

Helge Hansen, geb. 10.1.21

K.J. Christensen, geb. 25.2.15

Børge Verner Dybro, geb. 17.12.23

Poul Møller, geb. 16.11.13

Poul Erik Hinz, geb. 27.4.11

Kraftfahrzeuge:

2 PKW	K 700054
	K 70182
22 Omnibusse	X 2646
	X 1436
	X 2838
	T 5010
	Ø 11.483
	M 17.870
	M 1358
	V 2944
	V 819
	D 4117
	D 4118
	D 4119
	D 4120
	D 4121
	D 4124
	D 2900
	Z 1615
	A 17.522
	A 17.521
	Y 4830
	Z 9480
	D 2614
2 Ambulanzen	M 18.299
	D 378
2 LKW	K 70.007
	N 1114
1 Motorrad	Æ 619
1 LKW	M 3028

Der Befehlshaber
der Sicherheitspolizei u.d.SD
in Dänemark Kopenhagen, den 2.4.1945

Obenaufgeführte dänische Staatsangehörige führen im Einverständnis mit dem Befehlshaber der Sicherheitspolizei und des SD in Kopenhagen eine Wagenkolonne von Kopenhagen nach Abtelling des Reichssicherheitshauptamtes in Friederichsruh bei Hamburg durch und zurück nach Kopenhagen.

Alle militärischen und zivilen Stellen werden ersucht, die Kolonne ungehindert passieren zu lassen und ihr notfalls Beistand und Hilfe zu gewähren.

Im Auftrage

[Handwritten signature]

15.4.45. Friedrichsruh-Lübeck über Dänische Grenze nach Dänemark und zurück nach Friedrichsruh. Abfahrt: 17. Uhr.

[Handwritten signature]

Efterlysning

Fra Klaus von Münchhausen er der kommet 4 breve retur. Adresserne er åbenbart forkerte. Send venligst brevene med den rigtige adresse.

Sendt som
Niels Vesterby Kold,
Markvej 43, Frederiksberg

Viggo Helge Hansen,
Brudagervej 9, 6882 Vejrup

Aksel Andersen,
Aase Hansensvej 36, 1 mf,
3300 Frederiksværk

Asmus Hansen Dall,
Brumleby 82 G, 2100 København Ø

Hvis nogen har oplysninger giv da venligst besked.

Red

Oplysning

Den 31. maj ophører min ansættelse i arbejdsskadestyrelsen

Anna-Lise Clausen

Ved Minna Dahl,
Sdr. Fasanvej 53, 4th
2000 Frederiksberg, tlf. 38 19 68 06

Forsinkede hilsener fy da føj.

5. januar

Helmer Larsen, 80 år
Haraldsgade 3, 9700 Brønderslev

6. januar

Ellen Pedersen, 70 år
Tranevænget 23, 9500 Hobro

8. januar

Freddy Haxvig, 80 år
Gransagervej 5, 3390 Hundested

11. januar

Frede Petersen, 80 år
Bakkevej 36, 9400 Nørresundby

22. januar

Else Barner Andersen 80 år
Dr. Lassensgade 10, 8900 Randers

27. januar

Herman Ahring, 75 år
Eghavevej 14 E, 5700 Svendborg

30. januar

Peter Strange, 80 år
Bernadottøgården 89, 9560 Hadsund

31. januar

Otto Martinusen, 80 år
Poppelvænget 58, 5700 Svendborg

1. februar

Kaj E. Larsen, 75 år
Nørrevoldgade 76, Bolig 3, 5800 Nyborg

Vagn Nielsen, 80 år

Bernadottøgården 74, 9560 Hadsund

2. februar

Gunnar Toft, 85 år
Oberst Myrensvej 12, 9000 Ålborg

Asta M. Ræbild, 85 år

Vinkelvej 2.b, 9560 Hadsund

Hver gang jeg sender forsinkede fødselsdagshilsener bliver jeg noget ked at det på modtagerens vegne. Kunne de ansvarlige for indsendelsen af disse dage ikke være lidt mere på mærkerne for at få dem rettidig med. Er det på grund af sygdom man ikke får det gjort så ring dem ind, der skal med i rette nr.

Ellers venlig hilsen og godt nytår
Minna Dahl

5. februar

Ellen Andresen, 80 år
Havnepladsen 3, 4220 Korsør

7. februar

Else Lizier, 70 år
Tårnvej 20, 2610 Rødovre

9. februar

Inger Christensen, 75 år
Vestergårdsgade 2.d, 9700 Brønderslev

12. februar

Astror Osbøl, 75 år
Sundparken 5,2, 2300 Kbh-S

14. februar

Anna Redder, 85 år
Gustav Holmsvej 22, 9210 Aalborg S.Ø

Erland Leifhøj, 85 år

Grønnehøjgårdsvej 221, 2630 Tåstrup

Inger Bach, 75 år

Skelagervej 93, 9000 Aalborg

15. februar

Jørgen Jønsson, 80 år
Henning Matzenzvej 8 st, 2000 Frb.

Ove H. Wrist, 80 år

Mågevej 6, 9850 Hirtshals

Valborg Hansen, 85 år

Skagavej 136 P, 9990 Skagen

21. februar

Erik Jørgensen, 80 år
Tjørneengen 3, 2791 Dragør

22. februar

Olly Linde Jørgensen, 75 år
Rørdrumvej 10, 5600 Fåborg

Mary Nielsen, 80 år

Nyholmsvej 10, 9900 Frederikshavn

23. februar

Judith Poulsen, 75 år
Kirkebroen 7, 2650 Hvidovre

24. februar

Annalise Taudahl, 85 år
Pilevænget 9, 7100 Vejle

26. februar

Dagny Knudsen, 75 år
Østergade 13, 5750 Ringe

Edmund B. Petersen, 75 år
Fredensvej 19, 4220 Korsør

27. februar

Edel Bielefeldt, 75 år
Magrethevang 74 a, 5600 Fåborg

28. februar

Henriette Møller, 85 år
Tambosundvej 25, 9220 Ålborg Ø

5. marts

Børge Dahl, 80 år
Herskindsgade 9, 9000 Aalborg

6. marts

H.M. Sørensen, 90 år
Borgervej 20 B, 2800 Lyngby

7. marts

Charles Barslev, 80 år
Vesterparken 12, 9362 Gandrup

11. marts

Aage Martin Nielsen, 80 år
Buchenwald, Bygholmen 9, 9000 Aalborg

12. marts

Flemming Lund, 70 år
Drammensvej 4, 000 Kolding

14. marts

Daysy Sørensen, 75 år
Tordenskjoldsgade 2,1, 9000 Aalborg

Martha Skov, 95 år

Armandsvej 7, 7000 Fredericia

Børge Gravesen, 70 år

Fasanvej 26, 7190 Billund

16. marts

Anne Margrete Jacobsen, 75 år
Solterpsvängen 3 d. 14732 Tomva Sv.

17. marts

Leif Hersum Glentvor, 80 år
Sundparken 27, 3, 2300 Kbh. S

20. marts

Ebba Carstensen, 75 år
Vestergade 31B, 9900 Frederikshavn

23. marts

Grethe Christensen, 70 år
Samsøgade 48, 9000 Aalborg

24. marts

Gert Andersen, 80 år
Bøgevej 24, Ejby Strand,
4070 Kirke Hyllinge

26. marts

Eny Petersen, 65 år
Kløvermarken 3, 9300 Sæby

27. marts

Lars Folden, 85 år
Ishøj Østergade 22,8,3, 2635 Ishøj

Knud Anesen, 80 år

Rolighedens Allé 17 b, 3060 Espergærde

28. marts

Valdemar Sørensen, 85 år
Klostergade 32, 6760 Ribe

29. marts

Jenny Jensen, 80 år
Jyllandsgade 6, 9850 Hirtshals

Johanne Sørensen, 80 år

Østerbro 103, 9000 Aalborg

30. marts

Aage Gjerløv Andersen, 90 år
Bernadottøgården 77, 9650 Hadsund

3. april

Hanne Bahnsen, 80 år
Veronavvej 17, 2300 Kbh-S

4. april

Johanne Brandborg, 85 år
Nybrogade 4,2, 9000 Aalborg

5. april

Mary Jørgensen, 80 år
Mosegårdsvej 60, 9990 Skagen

10. april

Birte Petersen, 75 år
Mikkelsborg Park 24, 2, 2980 Kokkedal

12. april

Irma Hansen, 70 år
Bernstorffsgade 44, 9000 Aalborg

13. april

Ove Thelin, 80 år
Gl. Hellebækvej 61 A, 2. tv, 3000 Helsingør

Fange nr. 60831

Henning Jensen fortæller!

8. klasserne var tirsdag den 21/3-00 på Helsingør bibliotek for at høre tidligere KZ-fange, Henning Jensen fortælle om livet under 2. Verdenskrig i en koncentrationslejr.

Da Henning var omkring de 20, meldte han sig illegalt ind i kommunistpartiet, hvor han trykkede og delte illegale blade ud. Efter ca. 1½ år blev han arresteret. I 20 timer blev han tævet af tyskerne, men han røbede intet om sine seks venner, der nåede at flygte, til sidst tvang de ham til at skrive under på et tysk dokument, selvom han ikke forstod, hvad der stod. Først blev Henning sat i Vestre statsfængsel. Derefter blev han rykket til Horslerød, videre til Helsingør, hvorfra han blev sejlet ned mod grænsen, og kørt til Frøslev. Fra Frøslev blev han sammen med seks andre kl. 03.00 om natten kørt over grænsen i kreaturvogne – 50 mand i hver vogn. I disse vogne blev de kørt til Neuengamme i Tyskland. Der blev deres tøj, hår og smykker taget fra dem. De kom i iskoldt bad, hvor de blev vasket med ler. Tøjet, de fik, havde tilhørt fanger, der nu var døde. Mad var der ikke meget af – kun en liter roesuppe + et lille tørt stykke brød om dagen til hver mand. Efter et stykke tid i Neuengamme blev mange af dem råbt op, og de skulle så gå to gange gennem byen, hvor folk bare spyttede på dem, og 10 km videre til en ny lejr. Den nye lejr var en arbejdslejr. Hver dag blev fangerne sendt ud, for at grave huller, der skulle bruges til skyttegrave. Med sig fik de en gammel spade fra 1. verdenskrig og et kvart rugbrød. De måtte ikke bruge deres frakke, når de arbejdede, så hvis det blev regnvej, ja så skulle de sove i kolde våde jakker i små grisebokse, for de havde jo ikke nogen dyner. Den smule mad, de fik, sammenlignet med alt det arbejde de lavede, var ikke meget. Alle blev tyndere og tyndere, og mange døde af lb.a. lungebetændelse, fordi det var koldt. Hvis man afleverede en kammerat, der var død, fik man en ekstra portion roesuppe. Så der var rift om ligene. En ekstra portion roesuppe betød måske en dag ekstra at leve i. Ef-

ter et halvt års tid skulle de tilbage til Neuengamme. Her flyttede de ind i en stenblok. I stenblokken havde der før boet syge fanger, men de blev kørt ud på en mark, hvor de fik lov til at dø. Den 18. maj kom Henning hjem, men det var ikke lutter idyl. Han opdagede, at hans kone var blevet kørt ned af en gruppe frihedskæmpere og lå på hospitalet med hjernerystelse. Hun blev dog rask og kom hjem igen. Tre måneder efter han var kommet hjem, begyndte han at arbejde igen. I et helt år gik han og kiggede sig over skulderen. Det må have været forfærdeligt at sidde dernede og ikke vide, hvad der skulle ske, men Henning siger, at det værste var børnene. 20 jøder (5-12 år) blev brugt af en tysk læge til at udføre eksperimenter. Han ville finde en kur mod tuberkulose og sprøjtede derfor benzin i kroppen på børnene. Da krigen sluttede, blev de skudt, fordi ingen måtte vide, hvad der var foregået. For Henning og hans kammerater var det vigtigste at holde humøret højt. Mistede man humøret, mistede man livet. Henning fortalte om en dag, hvor en tysker havde slået en fange med en geværkolbe. En dansker var gået hen til tyskeren og havde sagt til kam »Ka' du ik' se han ik' ka' li' det!« Alle begyndte at grine, og tyskeren stoppede, fordi han troede, at han var til grin. I dag er Henning rask og rejser rundt og for at fortælle om sine oplevelser. Han siger, at han skylder sine døde kammerater at fortælle om det, så det ikke bliver glemt. Vi har været rundt og samle nogen kommentarer fra dem, der var med, og alle siger, at det var flot, at Henning kunne fortælle om det, og at det var meget mere virkeligt, end når man læser det i en bog. Det var et rigtigt godt foredrag, og alle forstod alvoren i det. Det er ligesom om, det tager fat i noget inde i en, når det er en levende person, der fortæller, og ikke bare en bog eller en tv-udsendelse. Vi ved, at Henning vil læse dette, så vi vil gerne sige tak, fordi du har fortalt os din historie. Det var utroligt flot og godt gjort.

Helene S. & Carina C, 8. B.

Neuengammeforeningens pilgrimsfærd 4. - 8. september 2000

Igen i år blev der arrangeret Pilgrimsfærd til Tyskland i september. Formand Helge Hansen stod for programmet. Dette blev overtegnet få timer efter, det var blevet udsendt. Pilgrimsfærdens gik igen i år til egnen omkring Schwerin.

Glade og forventningsfulde mødte alle tilmeldte på Sjelør station mandag morgen kl. 7.00. 3 tilmeldte måtte sende afbud på grund af sygdom.

Med vognmand Svend St. Grandløse ved rattet, satte vi næsen mod færgen i Rødby, på vejen tog vi Børge fra Fakse med.

Første stop i Tyskland var for at indtage middagen i den nyrestaurerede mølle »Klützer Mühle« nord for Grevesmühlen.

Mætte af dejlig mad og en lidt speciel dessert »Holsteiner Göttespeise«: rugbrødskrummer i rom med bær og flødeskum, en rigtig lækkerbisk.

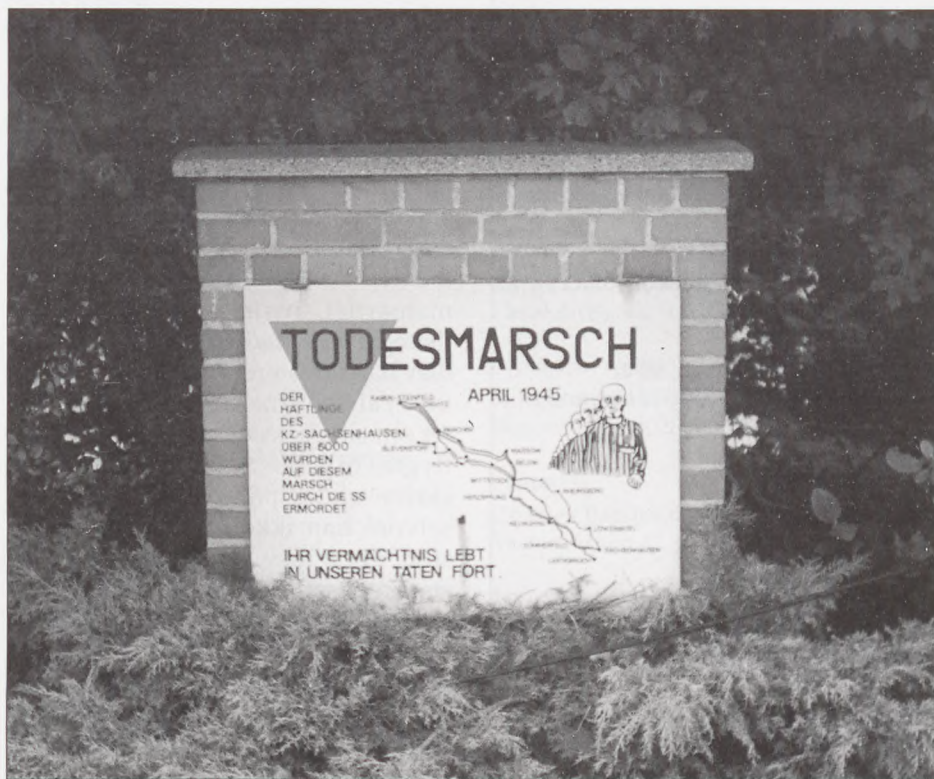
Efter middagen kørte vi til Grevesmühlen, hvor vi gjorde holdt ved et stort mindesmærke for de omkomne fra Cap Arcona forliset i 1945, Helge Hansen holdt talen og kunne referere til et hæfte, rejseudvalget havde fået på biblioteket i Grevesmühlen. Her beskrev de overlevende deres kamp for at redde sig i land og som en ny oplysning en dansker Hans Christian Staub, tidligere fange fra KZ Stutthof. Svend Larsen lagde foreningens krans, og vi sluttede med det sidste vers af »Altid frejdig...«

Vi fortsatte efter en kort stund til vores hotel Trend i Banzkow, hvor fru Schumann og personalet stod parat til at tage imod os. Det kolde bord stod parat til de sultne sjæle.

Tirsdag startede stille med en sen afgang til Schwerin, fjernsynstårnet skulle servere frokost, og vi skulle nyde udsigten i det fine vejr, formanden gav drikkevarer, og alle var glade.

Da vi atter nåede jorden, blev vi hentet af 2 minitog, og så blev vi ellers kørt rundt i Schwerin, slotsparken, forbi skov og sø. Vi blev sat af på byens torv for at bese byen på egen hånd.

Sidst på eftermiddagen blev vi samlet for at køre til den østlige del af Schwerin, hvor vi skulle gøre et ophold ved et stort monument, 4 tavler,

Monument for døds-marchen i Schwerin.

et mindesmærke for den døds-march, der gik fra Sachsenhausen og sluttede ved Schwerin. Tavlerne giver et meget bevæget billede af døds-marchen. Desværre er der ikke noget kunstner-navn på tavlerne.

Rejseudvalget var meget spændt på, om det var muligt at komme til monumentet, for da udvalget var der i juni måned, var der store udgravninger i området, og det var umuligt at komme til stedet med en bus. Der var stadig store udgravninger, men til vores store glæde var der anlagt 150 meters fortov og vej samt en pæn plads ved monumentet, dette skyldtes at Helge Hansen havde skrevet til byens borgmester, at vi var interesserede i at lægge en krans ved mindesmærket.

Ernst Nielsen, der kendte historien bag monumentet, holdt en bevæget tale, hvorefter Zygmunt Gross lagde foreningens krans, og vi sluttede med det sidste vers af »Altid frejdig...«

Efter en kort stund gik turen hjem til hotellet, hvor middagen blev serveret.

Onsdagens udflugt gik til øen Poel nord for Wismar, hvor der også var et

mindesmærke for de omkomne ved forlisene i Neustädterbugten. Også her på øen var der drevet omkomne ind på stranden, og de var blevet begravet her.

Helge Hansen havde skrevet til Poels borgmester, at vi kom for at mindes de omkomne ved Cap Arconas forlis. Helge skrev, at borgmesteren var velkommen til at deltage i højtideligheden. Poels borgmester og byens museumsleder tog imod invitationen og deltog begge. I dagens anledning var monumentet og mindepladerne omkring stedet gjort pænt i stand og mindesøjlen var blevet malet.

Formanden Helge Hansen holdt talen og Niels Otto Køster lagde foreningens krans.

Efter højtideligheden blev vi inviteret på byens museum. Her er en lille afdeling om forliset af Cap Arcona samt en model af skibet. Efter indtagelsen af frokosten gik turen af de små veje gennem det smukke landskab tilbage til hotellet.

Torsdagens tur gik syd over til et nedlagt teglværk, hvor der nu er keramikværksted og salgssted af kera-

Det meget manende monument i Schwerrin.

mik. På stedet var der en gammel-dags stenovn til at bage brød i. Ovnene var blevet varmet op med brænde flere timer før vi kom. Så blev ovnen rensed, og nu kunne der bages ved de varme sten.

Vi havde madpakker med, og der blev serveret kaffe med flere slags lækker hjemmebagte kager til.

En stille dag i dejligt vejr i skønne omgivelser, der blev nydt af alle, inden vi skulle hjem til hotellet, for nu skulle vi til kammeratskabsaften.

Frits Brinchmann og hustru samt museumsleder fra Wöbbelin fru Schuur og hendes mand var vore gæster. Fru Schuur overrakte foreningen nogle undervisningshæfter og en videofilm, som nogle tyske skolebørn havde lavet på eget initiativ om KZ-lejre og nazismen.

Arne Johansson underholdt flittigt på klaveret og der blev sunget en del.

Et festligt indslag i underholdningen var at Henning Jensen, Peter Møller Madsen og Svend Larsen optrådte med Horserødsange.

Aftens hovedtaler var Leif, der konstaterede, at også den tur levede op til sit formål nemlig: »I skal aldrig blive glemte«. Og fortsatte »igen viser det sig, at når I besøger monumenterne for de omkomne fra 2. verdenskrig, vil monumenterne blive vedligeholdt og ikke gå i glemsel«.

»Sådan startede pilgrimsturene også for 30 år siden med at oplyse om de omkomne og nazismens grusomheder. I gamle fanger er blevet mærket på jeres sjæl og skal aldrig blive glemte, de hustruer og kærester, som skulle støtte jer efter krigen, bør vi heller aldrig glemme. En tak til jer alle. Aftenen sluttede ved 23-tiden med »Skuld gammel venskab...«

Fredag, den sidste dag, gik turen mod vest, vi kørte til Boisenburg, hvor der har været en KZ-kvindelejr.

Sidste år lagde vi en krans ved det officielle mindesmærke for KZ-lejren, men i år kunne vi konstatere, at den eneste bygning, der er tilbage af lejren, nemlig en kartoffelkælder, nu var lavet om til museum, både for KZ-lejren og den gamle øst-vest grænseovergang. Byens viceborgmester samt en repræsentant for teknisk forvaltning var mødt op for at byde velkommen samt for at fortælle om planerne for museet.

Niels Otto Køster holdt talen, Mary Olsen lagde foreningens krans.

Turen fortsatte til Neuengamme

Ved Danmarksstenen lagde Erik Nielsen foreningens krans.

Ved Hovedmonumentet holdt den danske generalkonsul i Hamburg Niels Julius Lassen talen, det glædede ham at være indbudt til denne mindehøjtidelighed.

I sin tale gav han anledning til betyngning over at se, hvor stærkt højreradikale og neo-nazister fører sig frem, på den anden side glædede han sig over, at tiden fra 33-45 nu bliver belyst i undervisningen og i fjernsynsudsendelser.

Han sluttede med »et ære være mindet om de fanger – danske som udenlandske – der måtte lade livet på dette sted«.

Jørgen Jønsson lagde foreningens krans, og vi sang sidste vers af »Altid frejdig...«

Vi fortsatte til krematoriepladsen

Helge Hansen holdt talen og udtalte »dyb taknemlighed over, at vi slap ud af helvedes forgård op til den 20. april, lykkeligt uvidende om, at der lå en ordre den 14. april 1945 på fjernskriveren fra Reichführer Heinrich Himmler, der sagde, »at overgivelse kommer ikke på tale, lejren skal straks evakueres, ingen fanger må levende falde i fjendens hænder«. Derfor føler vi det som vor pligt at deltage i den årlige pilgrimsfærd, så længe vi kan – i taknemlighed over, at vi fik lov til at

leve«.

Børge Pedersen lagde foreningens krans, og vi sluttede med at synge sidste vers af »Altid Frejdig...«

Herefter var der tid til at se museet, inden vi kørte til Friedrichsruh, hvor turens sidste måltid blev serveret i Forsthaus.

Vi nåede Sjelør station, som planlagt kl. 21.30, hvor de bestilte taxaer fra Hvidovre holdt og ventede på os, så alle kunne komme det sidste stykke hjem på en betryggende måde.

Jeg tror bestemt, at jeg har alles opbakning i, at sige tusind tak til Helge for endnu en meget vellykket og godt tilrettelagt pilgrimstur, der gav os mange minder med hjem.

En stor tak til Carl Heisel for den meget trofaste og flotte indsats som fanebærer. Carl stod med fanen, hver gang vi lagde en krans.

En stor tak til Svend, som sad bag rattet, og styrede os gennem programmet og Helges tidsplan, så landede vi præcis på Sjelør station fredag aften.

En taknemlig og stolt deltager, taknemlig fordi jeg måtte være sammen med jer, stolt, fordi jeg kender jer.

Med venlig hilsen
Helle Vibeke Rasmussen
årgang 44

Zygmunt Gross har nedlagt Neuengamme-foreningens krans.

Omegnsafdelingen

Omegnsafd. blev stiftet i nov. 1980 og afholdt i den anledning 20-års stiftelsesfes for sine medlemmer samt indbudte gæster.

Ca 50 deltagere mødtes ved Virum S-station den 15/11, hvor de blev modtaget af »Foss«, fmd. E. Skov Jørgensen. I bus kørte vi i det dejlige vejr gennem Nordsjælland ad skønne veje, gennem skove med gyldent-brunt løv, forbi Esrom sø til Gilleleje havn. Deltagerne samledes ved mindestenen rejst af Søborg-Gilleleje kommune 5. maj 1955. Stenens tekst lyder: I taknemmelighed over Danmarks befrielse 5. maj 1945.

Formanden for Sjællandsafd. Mogens Henrik Nielsen (MHN) mindedes de faldne kammerater, som ikke oplevede den 5. maj, og deltagerne sang »Altid fejdig...«

Derefter gik turen til Gilbjerg hoved Konferencecenter, hvor »Foss« bød deltagerne velkommen ved et glas og rettede en særlig velkomst til de tre

gæster, Kirsten Nielsen fra Arbejdsskade styrelsen, Anna-Lise Clausen og MHN.

Den udsøgte middag blev indtaget med udsigt over Kattegat og bestod af laksesoufflé, dyrekølle og til dessert ananas med frugt og is. Dertil vine ad libitum og til kaffen en kage på fod. Under hele middagen blev vi underholdt med dæmpet levende musik.

Den første taler, »Nezer«, Jens Aller, redegjorde for foreningens historie fra dens start med alle de vanskeligheder, der havde været med at skaffe lokaler og kontorudstyr.

Den næste taler, Axel Ljungquist, opholdt sig ved de unge historikere, som ikke har megen forståelse for modstandskampens vilkår. Han nævnte historikeren Stefan Emkjær, som i en kronik for nylig bl.a. kritiserede modstandsbevægelsen og ikke mindst stikkerlikvideringerne som værende uberettigede for en stor parts vedkommende.

MHN talte om disse historikere, som nu vil tildele modstandsbevægelsen den plads i historien, som retteligen tilhører den. Omtalte kritikken af Frode Jakobsen, som havde forsvaret stikkerlikvideringerne og de folk, som udførte den. Historikeren af i dag kan ikke forstå, at der var krig den gang. Hvis man omgikkes fjenden og hans håndlangere, udsatte man sig for at blive inddraget i krigen.

Anna-Lise holdt en god tale, talte varmt om de gamle modstandsfolk, som nu bliver færre og færre og udtrykte glæde ved at blive inviteret til denne fest og samværet med de mange, som hun og Kirsten Nielsen ofte kun kender som et navn i forbindelse med deres arbejde i Arbejdsskade styrelsen.

Det var svært at skilles, alle havde det rart sammen og snakken gik; men efter flere sange sluttede man med »En lærke letted« inden bussen førte os tilbage til Virum.

Formand Foss havde megen ære af den veltilrettelagte fest.

MHN

Salg af Kegsnæs

»Pluk« fra »Kontakt« januar 2001 og svaret:

I bladet »Modstandskampen« 1940-45 af 4. august 2000 læser jeg, at huset i Kegsnæs skal sælges, og dets sidste sæson bliver i året 2004.

Det er mig - og sikkert mange andre - ufattelig, at et sådan hus skal sælges, og når vi jyder så ved, hvad salgssummen skal bruges til, nemlig bevarelse af mindehøjtidelighed i Ryvangen.

Hvis det drejer sig om penge til den fond, som ejer Kegsnæs, ser vi da gerne, at bestyrelsen sætter en fast pris på udlånet af huset, f.eks. 500 kr. for 8 dage, det mener jeg, alle kan være tjent med, og lad så bestyrelsen bruge disse penge til, hvad de vil.

Jeg mener, at mange af de forskellige foreningers medlemmer gerne vil bevare huset i Kegsnæs, som et sted de kan opholde sig nogle dage om året for en rimelig pris.

Og at huset ikke er optaget flere

uger om året, kan ikke være rigtig, for mig bekendt, har det til tider være udlånt både jule- og nytårsaften.

Jeg ved godt, at »Ryvangen« er noget særligt, men at der skal sælges huse i provinsen for at den skal bevares ud i fremtiden, mener jeg ikke skal finde sted.

Jeg håber bestyrelsen finder andre udveje for bevarelsen af denne mindehøjtidelighed.

I samme forbindelse gør jeg opmærksom på, at ansøgning om at låne huset i Kegsnæs, skal være afleveret senest 1. februar 2001.

Børge.

I anledning af de henvendelser, der har været dels til redaktøren Kaj Christensen og dels til mig, som formand for Kammeraternes Hjælpefond, skal

jeg knytte et par kommentarer til Børge Dahl's indlæg i bladet Kontakt.

Der er for mig ingen tvivl om, at Kegsnæs-Huset er til glæde og gavn for mange brugere, men når bestyrelsen har besluttet, at huset skal afhændes i år 2004, skal det ses i lyset af, at de yngste af Jer da vil være omkring 80 år og det er endda et fåtal af Jer der er så »unge«.

Endelig vil jeg gerne slå fast, at huset ikke skal sælges for at skaffe penge til Mindelunden i Ryvangen, men at bestyrelsen har besluttet, at mindehøjtideligheden 4. maj fortsat skal bestå i fondens regi.

I øvrigt vil jeg gerne pointere, at Mindelunden i Ryvangen er noget særligt, idet den jo dækker hele landet.

Anna-Lise Clausen

KZ-fanger arbejder med på Skamstøtte i Berlin

Peder Søegaard var kz-fange under krigen. Nu bidrager han sammen med 1.000 andre tidligere kz-fanger fra hele verden til at rejse en Skamstøtte i Berlin.

Af Søren Thornbye

Det kommer til at tage op imod 2.000 timer at sætte en streg for hvert menneske, som omkom under Hitlers udryddelsesprogram.

Som en af de danske overlevende fra Hitler-Tysklands koncentrationslejre er Peder Søegaard med til at sætte disse streger. Stregerne er en del af den Skamstøtte over det nazistiske regime, som den danske billedhugger Jens Balschiøt vil rejse i Berlin, formentlig i foråret 2002.

I dag er Peder Søegaard 82 år. »Snart 83,« siger han, men retter straks sig selv: »I min alder kan man ikke længere tage den næste fødselsdag som en selvfølge.«

Som læge ved han, hvad han taler om og ser uden ironi på intervieweren, som selv havde gættet ham 10 år yngre.

Under krigen arbejdede Peder Søegaard som medlem af De danske Studenter med trykning af det illegale blad, Frit Danmark. I 1943 blev han arresteret af tyskerne og efter tre måneder i Vestre Fængsel sendt til kz-lejren Sachsenhausen ved Berlin, hvor han var fange indtil afslutningen af krigen. Han fik på den måde en meget stærk og personlig oplevelse af Hitlers udryddelsesmaskine.

»Selv om forbrydelser har eksisteret lige så længe, der har været magtmennesker til, så var nazisternes ugerninger noget ganske enestående. For det var den hidtil mest gennemførte industrialisering af politiske forbrydelser, vi har oplevet. Auschwitz var mord på samlebånd, og i de andre lejre foregik en lige så systematisk udsultning og udmattelse af fangerne med utallige dødsfald til følge.«

Selv mener Peder Søegaard, at han kun overlevede opholdet, fordi der blev sendt Røde Kors-pakker med fødevarer. Alligevel var han stærkt udhungret, da befrielsen endelig kom.

Han mener, at der fortsat er behov for at fastholde erindringen om nazisternes uhyrligheder. At rejse en Skamstøtte i Berlin vil minde verden om de mindst 10 millioner mennesker, der blev systematisk udryddet. Ikke blot jøder, men også sigøjnere, homoseksuelle, slaviske østeuropæere samt regimets modstandere i bred forstand.

Den tyske stat har nu besluttet sig for at rejse et monument over de mange millioner jøder, som blev myrdet af nazisterne. Og det er kun ret og rimeligt, at sådan et monument rejses, mener Peder Søegaard. Men fordi den tyske stats monument alene skal mindes de jødiske ofre, er der så meget mere brug for Skamstøtten, som vil erindre ikke blot om jøderne, men også om alle de andre grupper og folkeslag, som blev ofre for nazisternes racisme.

»I dag, hvor man i tankeløshed sammenligner alt muligt med en koncentrationslejr, er der behov for at huske på, hvor uhyrligt det virkelig var,« siger han.

Hans bidrag til Skamstøtten i Berlin er at sætte 10.000 streger til minde om 10.000 omkomne medfanger. Stregerne sættes på et stort papirark, som derefter via fototeknik overføres til en kobberplade. Pladen Signerer Peder Søegaard med sit fangenummer fra Sachsenhausen.

10.000 streger er mange, når man sætter hver streg i hånden. Men Peder Søegaard fordelte arbejdet over to dage. Pladen er opdelt i 20 felter med 500 streger i hvert. »Det tager 5 minutter at udfylde et felt, og hvis man nøjes med et felt ad gangen og foretager sig noget andet ind imellem, kan man i ro og mag gøre arbejdet uden at få krampe i hånden,« siger han.

I alt 1.000 sådanne kobberplader skal indgå i monumentet i Berlin for at erindre om de flere end 10 millioner mennesker, der omkom som ofre for Hitlers udryddelsesprogram. Der

bliver en streg for hver af de omkomne.

Peder Søegaard er den første, som har gjort en plade færdig. Hvornår den sidste plade er fyldt med minde-streger, er det ikke til at overskue endnu. For det er en del af ideen, at overlevende koncentrationslejr-fanger fra hele verden skal deltage i projektet. Foreløbig har tyske og norske kz-organisationer taget godt imod ideen. Og ikke mindst sigøjnerorganisationer i Europa og USA har været meget positive for at deltage i, hvad de betragter som et led i rehabiliteringen af deres folk.

Efterhånden er der gået så mange år siden krigen, at de overlevende fra lejrene falder fra en efter en på grund af alder. Blandt de flere hundrede overlevende danskere fra Sachsenhausen er der i dag kun et halvt hundrede tilbage. Og kun hos de færreste er helbredet godt. Derfor mener Peder Søegaard, at det ville fremme færdiggørelsen af de mange plader, hvis nogle yngre hjælpere kunne klare nogle praktiske ting med at instruere og bringe de uheldterlige ark på posthuset.

Skamstøtten i Berlin bliver den fjerde, der rejses som protest mod overgreb på menneskerettighederne. Tidligere er der rejst Skamstøtter i Hong Kong, i Mexico og i Brasilien. At Skamstøtten i Berlin er et led i denne verdensomspændende manifestation, ser Peder Søegaard som en styrke ved ideen. Fordi opmærksomheden på den måde samles om, hvad det efter hans mening først og fremmest bør dreje sig om: Kampen for respekt for mennesker.

Dette arbejde støttes af SAMMEN-SLUTNINGEN af DANSKE FANGER fra FRIHEDSKAMPEN 1940-45.

red.

Det har slet ingen hast for dem som tror!

Herr Leif Nielsen

Jeg er bosat på den modsatte side af kloden. Jet er ikke medlem af »Vennerne«, og jeg har intet tilhørsforhold til foreninger eller organisationer vedrørende Frøslevlejren!

Ikke desto mindre erfarer jeg at De har bedt om »Gamle fanger og pårørendes« udsagn vedrørende »ændringerne« i Lejren. Da De nu fremstår som talerør for »Vennerne«, er det Dem, der må stå for »Flakket«, og min mening, som jeg hermed vil overlade Dem til Deres imødekomende overvejelse og orientering!

De kender mig vist kun af omtale. Jeg er »gammel Fange« fra 22/I9-44 til 5/5-45. Jeg mener at jeg er een, af meget få, der nogensinde har taget initiativet til at gøre noget håndgribeligt, (med mere end ord) for at genskabe lidt af den oprindelige atmosfære i den nordlige del af Lejren. Med enorm støtte fra oberst Edeling, og ved indsamlede midler her i USA, genopbyggede vi Vagttårn #4 i 1990.

Dette inspirerede gamle stue-kammerater fra Barak H.15, til at bygge Tårn #3, samt det forbindende dobbelte pigtrådshegn, samt de originale lysmaster med kupler.

Så ved De nok hvem underskrivoren af dette brev er?

Som uafhængig individual (enkelt-person), med en stor følsom interesse for Frøslevlejren, finder jeg det absolut skandaløst, at der er gået over 30 år, uden at Den Danske Stat har fundet nødvendigt at opfylde de ønsker, - krav og aftaler, - der blev givet i 1968.

Jeg føler det lige så forkasteligt, at lejren, i den forløbne tid, har undergået en så gevaldig ansigtsløftning, således at den fremtræder som en hyggelig skole-ferie-koloni. En komplet forfalskning og vanskabning af historiske facts og forhold.

Man ser f.eks. ikke kasematterne under Kronborg, eller tortur-kammeret på Staldgården »idylliseret« med smukke farver og blomsterkrybber, vel?

At DsIF, ved Carlo de Lorenzi's kyndige hånd, har tryllet udseendet

af lejren ind til et »hyggeligt sted« er givetvis beundringsværdigt. MEN: DET HAR IKKE NOGET MED POLITI-FANGELEJREN FRØSLEV at gøre, som et »HISTORISK (korrekt) NATIONALT MINDESTED«.

Jeg er ikke tilhænger af tanken om at fange-området skal reduceres til pløre og mudder. Det er der forøvrigt INGEN der har ønsket, men.... Dette argument har »Vennerne« og De brugt mange gange, som usand propaganda, når I kritiserer, og angriber »De tre Gamle Fanger« (der ønsker løfterne opfyldt). Det er vel nu unødvendigt at minde Dem om at »De Tre« repræsenterer et betydeligt antal fanger, og andre der er utilfredse med udviklingen i Frøslevlejren.

Den store renovation af lejren, som kostede et par millioner, skulle og burde have haft musealsk/historiske vejledere i planlægningen. Og det er uforståeligt, at foreningen, som på det tidspunkt var en støtteforening for lejren, og især for museet, ikke forsøgte at protestere. Lige så himmelråbende er det, at »vennerne« efter renovationen var stiltiende overfor alle de hokus-pokus numre og handler, der blev udspillet både over og under bordet. Bl.a. »hotelvirksomhed« med speciel hensigt på tyske turister, (brochuren), speciel-udstilling for hjemmetyskerne (Faarhuslejren) m.m., for ikke at tale om udlejning af tidligere fange-barakker til »FDE«, og dermed følgende parkeringspladser, i strid med lokal-planen og u-æstetisk placering over bl.a. tomten af en tidl. fangebarak!

Ikke een sjæl i foreningens bestyrelse har gjort vrøvl over FDE's provokerende skiltning vedr. »Forbeholdt parkering«, som burde være indlysende profant for enhver!

Man undrer sig over, at ingen gjorde vrøvl ved den respektløse nedlægning af flise-stien (Kresten Philipsens Allé) mellem Barak H.4 og H.6, på tomten af Barak H.5. Og, ligeledes ved installationen af de lave moderne lys-standere langs veje og stier De harmonerer med fortiden, nøjagtig som en hund på en keglebane.

Alt ialt, er det min opfattelse, at Frøslevlejrens Venner, har ændret sit mandat, og fuldt og helt accepterer

DsIF's variation af fejltagelser, og ignorerer sin obligation til lejrens bevarelse på et historisk grundlag, og sin støtte til Fangernes Museum! Alt dette har som De ved, medført en masse utilfredshed og endog ufred!

Det primære, synes at være: penge, magt, politik, og opbakning af een mands ambitioner. En person som (jeg af egen erfaring ved) ikke vil lytte til en fornuftig mening.

At »Vennerne« er loyale overfor DsIF er vel både godt og forståeligt, men at I er det på bekostning af jeres andre forpligtelser, er utilgiveligt. Men, det hører vel naturligt sammen med, at der i tidens løb er flere og flere brugere repræsenteret i jeres bestyrelse?

Det er beklageligt at se og høre, hvorledes I bruger politiske kneb til at camouflere jeres oprigtige mission, og forsøger at manipulere jeres medlemmers intelligens!

I sidste afsnit af Deres tale ved årsmødet 2000, bilder De sågalt tilhørerne ind, at: »Alle aktiviteterne i lejren har deres rod i Modstandsbevægelsen!« Jamen hvad er det for en gang røg at præsentere? Hverken AMNESTY, NATURSKOLEN, EFTERSKOLEN eller DE BLÅ BARETTER har eet KUK med Modstandsbevægelsen at gøre.

Med deres militære baggrund taget i betragtning, fatter jeg ikke at De kan få Dem selv til den slags udtalelser, endsiige, at De tør påstå overfor Deres lyttere, at der IKKE vil ske nogen ændringer i Den Gamle Lejr. På det tidspunkt var De orienteret om Svend Aukens og Kulturudvalgets ændrings-forslag. Og, at det vil medføre ændringer.

Man fristes til at tro at De er politiker og ikke en ærefyldt dansk officer.

Desværre må jeg fortsætte min udgydelser med en kritik af »Vennerne« erklæring, og de fremsendte spørge-skema (tillidserklæring) af august, år 2000.

Jeg betragter begge skrivelser som snedig manipulation hvori I, som hyrden med sin hund, forsøger at få de dumme får til at gå i den retning I ønsker.

»God ide! Jeg støtter erklæringen« - er en direkte fornærmelse overfor je-

res medlemmer. Normalt spørger man: God idé? Dårlig idé? Ved ikke! og : Har du forslag.

Regner I folk for idioter, hvor ordene skal lægges i munden (eller penen)?

Erklæringen indeholder en naiv og u-professionel samling »Sweet talk« som Gud og hvermand vil læse med tårer i øjenkrogen. (Politisk smart!) MEN, De nævner ikke med eet ord, noget som helst om foreningens stilling til »FDE« og de forhåndenværende forslag om ændringer (der trods alt er mulighed for at modificere).

Hvorfor pokker kan eller vil I ikke lægge kortene på bordet, og åbent og ærligt offentliggøre jeres stilling, og håb, eller forslag, så alle kan forstå hvad I mener?

Hvad enten jeres handle måde er baseret på naivitet eller vel-udregnet politik, er jeres fremgangsmåde totalt miserabel, og fortjener al mulig kritik som I sikkert også vil få, samt mange eftersidnings-timer i livets skole.

*Trods al mit bøv, sender jeg ønsket om
Good Luck, med venlig hilsen
Jørgen Pedersen
Vikingbo Ranch
5704 Jasper CT
El Dorado, Calif
95623-4719. USA*

Bestyrelsen tilbyder i år klubbens medlemmer med ledsager en 5 dages bustur til den kongelige privilegerede kro »Slukefter«, som er beliggende i et naturskønt område lidt syd for Vojens. Værelserne er beliggende i to bygninger og de er alle i niveau med jorden - altså ingen trapper - alle værelser har eget toilet, brusebad, TV og telefon. Rejsen er egnet for gangbesværede. Med i rejsens pris, som er kr. 2.693,00 pr. pers. i dobbeltværelse - tillæg for enkeltværelse kr. 400,00, er der betalt for:

4 X morgenmad, 5 X frokost, 4 X middag
besøg i Tyskland (husk pas)
besøg i Christiansfeld
entré til KZ-museet i Frøslev
Gråsten Slotskirke
Dybbøl Banke
Kniblingsbyen Tønder
Møgeltønder og Schackenborg
Ribe domkirke
ophold i marsken
pause ved Skamlingsbanken.
Dansk rejseleder på hele rejsen.

Endvidere er indbefattet bidrag til Rejsegarantifonden, afbestillingsforsikring og »Det blå kort« fra Europæiske. Som vanligt er rejsen arrangeret af 65-Ferie, som endnu ikke kan oplyse navne på vognmand og rejseleder.

Afrejse søndag den 6. maj 2001 kl. 07.15 fra Enghave S-station. Hjemkomst torsdag den 10. maj kl. ca. 16.30. Der vil være mulighed for påstigning i Roskilde, Ringsted, Sorø og Slagelse. For selvtransporterende fra Fyn/Jylland ydes en rabat på kr. 200,00 pr pers.

Tilmelding efter princippet »Først til mølle«, senest 01.03.01 til: Mogens B. Madsen, Ved Bellahøj 13 A, 9. th., 2700 Brh. Tlf. 38 28 45 98.

Vel mødt.

*Med kammeratlig hilsen
Bestyrelsen*

Familietur til Buchenwald

Buchenwaldklubben arrangerer igen i år en tur til Buchenwald. Vi skal bo i Gera i tiden 24.-27.5. incl. Turen er på ialt 4 dage med halvpension og prisen er, incl. syge- og afbestillingsforsikring, kr. 2.372,00 i dobb. værelser med bad og toilet, kr. 400,00 ekstra for eneværelse. Begge dele er pr. person.

Turen er lagt i forbindelse med Kristi himmelfartsdag for at de, der er i den arbejdsdygtige alder, eller skolesøgende, kan nøjes med 1 fri-dag.

Tanken med turen er jo stadig den, at de to generationer, der kommer efter os, kan få lejlighed til at høre og se hvad far, farfar, morfar eller svigerfar oplevede i 1944. Jeg kunne også godt unde flere af vore medlemmer, at opleve den atmosfære af nærhed og kærlighed, der opstår, når 3 generationer er samlet om det samme formål.

Jeg håber det kan blive en lige så vellykket tur, som det har været 3 gange tidligere.

Interesserede kan henvende sig til nedenstående adresse, helst skriftligt, senest 1.3.2001.

Mange hilsner Ernst

*Ernst Steen
Vendersgade 6,4.th.,1363 København K
Tlf. 33 12 85 95*

Tvivl om penge til nazislaver

700 danske modstandsfolk, politifolk og jøder, der var slavearbejdere i nazisternes kz-lejre, venter stadig på økonomisk erstatning fra Tyskland. Dårlig rådgivning skaber frustrationer blandt ofre.

Af Henrik Kauffholz, Berlin
og Niels Nørgaard

Mange er allerede døde. De tilbageværende er mellem midt i 70'erne og 90' år og har allerede ventet i 55 år. Men de må væbne sig med yderligere tålmodighed.

Det drejer sig om de cirka 700 overlevende danske modstandsfolk, politifolk og jøder, som var slavearbejdere i nazisternes kz-lejre under Anden Verdenskrig. De må vente i adskillige måneder

endnu, før de kan se frem til at modtage erstatning. De venter alle på 15.000 D-mark eller omkring 58.000 kroner fra en milliardstiftelse, som den tyske regering og en stribe store virksomheder dannede i august 2000.

Samtidig breder frustrationerne sig hos de danske ofre. Dårlig rådgivning fra den tyske ambassade i København er et af problemerne. Også International Organisation for Migration (IOM) i Helsingfors, der i praksis skal udbetale erstatninger, bliver kritiseret skarpt.

»Det er ét stort gedemærked. Det hele bliver samlet hos IOM i Helsingfors, men de aner ikke noget deroppe. Alle de oplysninger, vi får, er modstridende«, siger Villy B. Jensen, der indtil mandag var Formand for Sammenlutningen af danske fanger fra Frihedskampen 1940-45.

Hos IOM i Helsingfors oplyste man fredag, at alle de medarbejdere, der sidder med erstatningssagerne, var bortrejst. Politiken har i tre dage forsøgt at kontakte en såkaldt 'hotline' i Helsingfors, der skulle hjælpe ofre. På intet tidspunkt blev telefonen taget.

Hjælp på vej

Villy B. Jensen kan i dag ikke gøre andet end at bede mange gamle og ofte syge danske slavearbejdere om at væbne sig med tålmodighed.

Frustrationerne blandt de danske ofre er så store, at den nordsjællandske advokat Leslie Rabuchin er hyret til at hjælpe.

Også han kritiserer den tyske ambassade i København, hvor man får en del henvendelser fra de danske slavearbejdere. Ambassadens pressechef Uwe Koch erkender, at man har udsendt fejlagtigt informationsmateriale, og han lover, at fejlene vil blive rettet.

»Den tyske ambassade er dårligt orienteret«, siger Leslie Rabuchin, der på vegne af en dansk nationalkomité, som består af tidligere kz-fanger og danske jøder, nu tilbyder at rejse rundt i landet og hjælpe med at udfylde ansøgningsskemaerne om erstatning.

»Hvis det bliver nødvendigt, vil jeg og et par af de

andre i komiteen holde møder rundt om i landet. Vi regner med at være i København, Odense og Århus. Ellers kan man ringe til mit kontor i Helsingør for at få hjælp«, siger Leslie Rabuchin, der vil forlange »et beskedent« administrationsgebyr på 575 kroner per person for at hjælpe.

»Vi synes grundlæggende, at folk skal have det fulde beløb selv. Derfor har vi søgt IOM om økonomisk støtte. Men vi har fået blankt afslag. I princippet er vi en non-profit organisation«, siger Leslie Rabuchin. Han oplyser, at de officielle tyske ansøgningsskemaer i dag end ikke er trykt.

Ikke penge nok

I Tyskland vokser usikkerheden om, hvorvidt der som planlagt kommer til at ligge

38,5 milliarder kroner i erstatningsfonden, som ikke kun de få hundrede danskere kan få del i. Også flere hundrede tusinde overlevende slavearbejdere fra andre dele af Europa står i kø for at få erstatning.

Halvdelen af fonden bliver finansieret af den tyske stat og halvdelen af tysk erhvervsliv. Trods to års ihærdig kampagne har erhvervslivet 'kun' fået samlet 13 milliarder kroner ind fra de 4.900 tyske virksomheder, der skulle betale til fonden. Selv statens chefforhandler, tidligere økonomiminister Otto Lambsdorff, er offentligt begyndt at tvivle på, om det lykkes at indsamle de 19,3 milliarder kroner fra tysk erhvervsliv.

PS side 4

Politiken 10. dec. 2000

Udbetaling af erstatningen er ikke »lige om hjørnet«. Endnu vides ikke hvornår sagen slutter.

red.

Sen kompensation til britiske krigsfanger

Erstatning: Den britiske regering vil give landsmænd, der sad i japansk fangenskab under Anden Verdenskrig, en kompensation på 10.000 pund hver. I alt 16.700 vil blive berørt af ordningen.

AF KIM WIESENER

LONDON

De gennemgik ufattelige lidelser under Anden Verdenskrig, og derefter ventede de i 55 år på en form for anerkendelse. Den kom så endelig i

går, da den britiske regering bekendtgjorde en kompensationspakke på over to mia. kroner til tidligere krigsfanger – soldater og civile – der under Anden Verdenskrig sad i japansk fangenskab.

Et beløb på 10.000 pund – ca. 125.000 kroner – vil fra

februar blive udbetalt til eksfangerne eller deres efterladte ægtefæller, og ordningen vil gælde i alt 16.700 briter.

Egentlig har de tidligere fanger gennem mange år krævet både en undskyldning og kompensation fra Japan, men da ingen af delene synes at være i sigte, har de i stedet lagt pres på deres egen regering, og de anstrengelser har nu båret frugt.

Med kompensationspakken erkender den britiske rege-

ring, at de lidelser, fangerne i Det Fjerne Østen blev udsat for, var af en ganske særlig karakter. Godt 50.000 briter blev taget til fanger af japanerne og udførte bl.a. slavearbejde på »Dødens Jernbane« i Thailand og Burma. Omkring en fjerdedel af fangerne døde, og en stor del af de overlevende blev mærket for livet.

En række andre lande – f.eks. Canada – har for længst udbetalt erstatninger til hjemvendte krigsfanger, og premi-

erminister Tony Blair erklærede i går, at det er »en langvarig uretfærdighed«, der nu bliver rådet bod på.

»Denne og fremtidige generationer må aldrig glemme deres lidelser og deres bidrag til landet. Dette er – for mig og min generation og dem, der er yngre – en lille, men alligevel betydningsfuld måde at sige tak på,« sagde han.

Mens formanden for Foreningen af Overlevende fra Japanske Arbejdslejre, Arthur

Titherington, sagde, at det var en »stor dag«, beklagede han samtidig, at »den virkelige skyldige, den japanske regering, er sluppet for tiltale«.

Japan betalte i begyndelsen af 1950'erne en symbolsk sum til de tidligere fanger, men har efter Titheringtons og mange andres mening aldrig undskyldt for den behandling, de blev udsat for. Den undskyldning vil eks-fangerne – uanset det, der skete i går – blive ved med at efterlyse.

Berlingske Tidende 8. nov. 2000

Også hos vore allierede er man uhyggelig langsom med at tilgodese egne medborgere. Den danske erstatningslov er sikkert en af de bedste der eksisterer.

MINDEORD

Anker B Jørgensen, Bogense har fået fred. Vi er mange, der holdt af ham. Kun vi ved hvorfor. Hans liv blev, da han var meget ung, ødelagt af en dødsdom, der ændredes til ophold i tugthus Brandenburg. Men han har levet, og mindet om han vil leve videre.

Anker hørte til »dem«. Desværre bliver de stadig færre. Men de har med deres liv som indsats gjort alt, hvad de kunne for, at vi har mulighed for at leve under demokratiske forhold.

Tak!

Anni Mørk

På vegne af Sammenslutningen af Erhvervshæmmede fra Frihedskampen skriver Gerth Andersen mindeord om Jens Marius Jensen:

Fredag 13. oktober 2000 døde en af de gamle veteraner fra Danmarks frihedskamp. Marius var i mange år formand for afdelingen i Esbjerg, som han bestred med ildhu og dygtighed, han ydede en stor indsats for medlemmerne for at få erstatning fra Frihedskampen, og var der nogen af medlemmerne, der ikke var så mobile, jamen så hentede Marius dem og kørte dem hjem igen.

Vi, der er tilbage i foreningen, savner Marius' indsats for foreningen, men også som en god ven.

Marius du vil blive savnet og være i vore tanker, tak for de gode timer vi har haft sammen.

Ære være dit minde, Marius.

BØGER

Horsens går til modstand

Af: *Chr. Rimestad*

191 sider, rigt illustreret

Pris: Kr. 198,00

Forlaget Åløkke

Så udkom 3. bind, der dækker perioden januar til september 1945. 1. bind var rødt, andet bind var hvidt, og tredje bind er blåt. Farverne passer, og det gør indholdet også.

Ligesom de 2 første bind, er dette tredje bind godt og indholdsrigt illustreret.

Mærkeligt er det at tænke på, at Horsens frihedskæmpere, der tog sig af jernbanesabotagen, var delt i 2 hold. En for den nordlige og en for den sydlige, og at grupperne var henholdsvis kommunistiske og borgerligt orienteret. At de en overgang »kæmpede« om, hvem der kunne lave flest gennemførte sabotager. Ungdommens konkurrencementalitet er vel eviggyldig.

Selv om nogle historikere har sat spørgsmålstegn ved effekten af jernbanesabotagen, kan man ikke – under krigen – af sabotørerne, som hver dag satte livet på spil, og nu bagefter, forstå, at disse historikere ikke forstod og dermed beskrev den psykologiske effekt, og at tyskerne måtte binde 11.800 mænd i Danmark for at stoppe sabotagerne.

Gruppe Nords leder sømanden fortæller om såvel mod som angst og opførsel over for gruppens øvrige medlemmer: »Ligger ude på linjen, har anbragt 3 bomber – det er meget koldt – og er ved at starte den fjerde bombe. Jeg kan ikke få sikringen ud. Er det mon slagstiften der holder? Er det tilfældet, ved jeg hvad der sker, når jeg trækker sikringen ud.

Det er meget koldt, men alligevel føler jeg sveden springe frem på panden. Hvad skal jeg? Jeg kan jo bare lade den ligge, det hænder af og til, at en bombe ikke springer. I rapporten kan jeg jo skrive, der er udlagt 3 bomber! Tankerne farer som en krydsild gennem mit hoved. Hvordan er det,

du siger, når du giver nye folk instruktion: »I skal aldrig være bange for en bombe, skulle der være en konstruktionsfejl når I tænder, så vil I aldrig få det at vide, og I mærker ingen smerte«. Altså måtte det også gælde for mig«.

Til dem som i dag nedvurderer – eller ligegyldiggør – modstandskampen. Man kunne dø af det!

14 horsensianere døde, 4 dræbt i Horsens og omegn, 4 andre steder i landet og 6 i KZ-lejre i Tyskland. 240 blev arresteret af dansk politi og Gestapo. Ca. 60 ført til KZ-lejre, andre 60 sad i danske fængsler eller lejre. Temmelig mange i en by af Horsens størrelse, 32.000 indbyggere.

Også befrielsen i Horsens var anderledes end i resten af landet. Her fejrede man befrielsen den 1. maj – efter aftale med den tyske kommandant blev dansk-uniformeret politi sendt på gaden denne dag. Det var for tidligt – viste det sig – så 2. maj var tilstanden igen »normal«.

5. maj, befrielsen. Her kan man læse, hvordan »sømanden«, leder af en stor sabotagegruppe, oplevede det længe ventende budskab: »Den 4. maj om aftenen sidder vi og tilrettelægger et afsporingsattentat mod et tysk orlovstog, der skulle komme nordfra. Der bliver lukket op for radioen og stillet ind på England... og så hører vi budskabet om freden.

Hvordan tog vi det? Hvad gjorde vi? Hvordan opførte vi os? Hylede og skreg vi af glæde, som vi sagde, vi ville, når vi talte om friheden førhen.

Vi sad så stille og kunne ikke fatte, at det var sandt – at vi aldrig mere skulle vågne brat op med bange anelser, når en bil bremsede ude på vejen, og tro, at nu blev man hentet. Aldrig mere være bange for Gestapo. Lidt efter lidt gik det op for os: Der er fred! Vi listede af en efter en. Var vi blevet siddende ret meget længere, havde vi sat os til at tude!

Et citat fra afskedsskydedagen 2. september 1945 af regionschef, oberst løjtnant C.C. Larsen, hvor han ramte stemningen ved bl.a. at sige: »Hvis modstandsbevægelsen ikke havde været, havde Danmark i dag stået som en af Tysklands vasalstater. Det har vist sig, at æren ikke er noget tomt begreb«.

Rimestad har valgt at følge besættelsen helt til dørs ved at fortælle om alle disse trakasserier og modsætninger, der var mellem modstandsbevægelsen og politikerne, men også

om de forskellige synspunkter indbyrdes i bevægelsen.

3 fremragende bøger, der med de udførlige tabeller i bilaget svarer til en ph.d afhandling.

Kaj Christensen

De loyale oprørere
Af Peter Birkelund

476 sider, illustreret og indbundet

Pris: Kr. 350,00

Odense Universitetsforlag

Bogen om den nationalt-borgerlige modstandsbevægelses udvikling i 1940-45 er endelig kommet. Det ses her, at hvad vi med et »vagt« udtryk kan kalde de højreorienterede, kom lidt sent i gang. På grund af den lettere adgang til arkiverne har et nyt – yngre kuld af historikere bragt en del frem fra besættelsen, som ikke tidligere har været muligt. Det er dog ikke altid vel modtaget af pressen – såvel den skrevne som den elektroniske, hvis ikke der er nogle sensationer såsom stikkerlikvideringer og andet, der måske i dag anses for odiøst. Der var krig, glemmes det ikke for ofte af yngre forskere?

Forfatteren har – og det er vel bogens største værdi – forsøgt at gå bag om sabotagen, bag om de illegale blade og prøvet at give et svar på, hvem var disse unge – autoritetstro – mennesker, som gik op mod kongens og regeringens bud om ro og orden og hermed påtog sig at få befolkningen til at engagere sig i en mere anti-tysk holdning.

Selv om det ikke står tydeligt, var det den borgerlige opstands hovedmål: Ud med tyskerne, og når dette var gjort, business as usual.

Der var fra disse kredse ingen ønske om systemskifte. Det er også klart, at selv om en del af bevægelsen deltog i sabotage, var hovedformålet at deltage i den politiske del.

Opbygningen af borgerlige illegale blade såsom Vædderen, De frie Danske, Studenternes Efterretningstjeneste, som nogen af de første, men et antal udgivelser kom der dog først da Frit Danmark blev dannet. Samarbejdet med Frit Danmark, hvor kommunisterne var drivkraften – i hvert fald i begyndelsen – gik ikke gnidningsløst, men det gik, vejen var lang og trang.

Læs siderne 166-167-168-169-170-171-172 og 173 meget nøje. Se! Det var kamp i kampen.

Nogle af personerne i Hjemmefronten gik sammen med SOE ind i sabotage. Birkelund spørger. Hvorfor? Hovedinteressen var jo illegale blade – oplysning uden censur.

Svaret er berigende. Birkelund ved det ikke, men mener det måske skyldes tilfældigheder. Dejligt, at en historiker ikke har endegyldigt svar på alt.

Grundigheden er tilstede overalt i bogen. En lille episode: Tre unge mennesker bliver arresteret i forbindelse med jødeforfølgelsen. Desværre har de kr. 10.000,00 på sig, som de skal af med. Blev de fundet af tyskerne, var det fængsel eller KZ-lejr, eller det der var værre. En version: Pengene blev

skyllet ud i toilettet. Den anden version: En af de unge mennesker spiste dem. Aktørerne er borte, så det kan ikke i dag siges, hvad var rigtigt.

Bogen er ikke blot historisk oplysende, nogle steder viser forfatteren en psykologisk indsigt i stoffet. Bogen er ikke bare læseværdig, men er også spændende læsning.

Synd er det dog, at en af aktørerne – Arne Sejr – har så dårlig en hukommelse, at de af ham afgivne beretninger ikke kan dokumenteres. Alligevel giver bogen de unge konservative en fin placering i modstandskampen.

Kaj Christensen

Vi er det folk, hvis ret til frit at tro og tale blev fjernet med censur og støvletramp.
Vi er det folk, der dengang blev gjort illegale, fordi vi gik mod uretten til kamp.
Det frie ord blev vores første våben,
der brød censurens løgneskjold,
den frie presse holdt vi over dåben,
og rejste folket imod fjendens vold
- til modstand.

Så fulgte år, hvor modstanden tog til i landet,
og sabotagens brag lød overalt,
men fremgangen blev tit med farlig modgang blandet,
når folk blev fanget - eller endog faldt.
Bag pigtrådshegn i store KZ-lejre,
der »levedes« i sult og nød,
indtil en dag med fryd vi kunne fejre,
de hvide busser, der en hjemkomst bød
- til Danmark.

Den fælles kamp med al dens håb og savn og liden blev vor forenings faste fundament.
Det blev vort mål at informere eftertiden,
at selv om krigen blev til fredstid vendt,
så skulle kampens ånd og idealer
ej staves bort som gamle vrag,
for stadig høres voldens rå signaler,
og stadig skal slås et kraftigt slag
- for frihed.

Men tiden gik, den lange perlerad af dage,
et nyt årtusind banker på vor dør.
Der er af os så mange ikke nu tilbage,
og vore kræfter er ej mer som før.
Nu er der brug for yngre folk, der bærer
den frihedstrang som arv vi gav,
nu er der brug for stærke folk, der lærer,
at frihed stiller stadig store krav.
- til folket.

Bunnar Borg

ADRESSELISTE

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Jens Jac. Jensen, Glentevej 27, 1. tv.
7000 Fredericia. tlf. 75 92 54 57
Kass.: Knud Poulsen, Julsøvej 380,
8240 Risskov, tlf. 86 17 20 48, Giro 543 27 23.

Omegnsafdelingen:

Fmd.: Eigil Skov Jørgensen,
Strandvej 35, Kulhus, 3630 Jægerspris,
tlf. 47 53 02 48, giro 8011788.
Sociale sager v/Jens Aller Skelhøjvej 11, 1. th.,
2800 Kgs. Lyngby, tlf. 45 88 88 72 og
45 93 58 98

Tirsdag-torsdag kl. 10-12

Esbjerg afd.: Fmd.: Gerth Andersen,
Højtoftevej 2, 6700 Esbjerg
tlf. 75 13 28 40.

Kontor: Gammel Fritidscenter, Gønnevangs-
vej (ved Østerbycentret), 6700 Esbjerg.
Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Sydøstjysk afd.: Fmd.: Jens Jac. Jensen,
Glentevej 27, 1. tv., 7000 Fredericia,
tlf. 75 92 54 57.

Kontor: Vendersgade 28, tlf. 75 93 29 73,
åbent tirsdag 14-16.

Kolding: Kontor: Staldgården.

Åbent torsdag kl. 14-16, tlf. 75 53 18 84

Odense afd.: Formand Henry Jensen,
Strynggade 14, 5000 Odense C,
tlf. 65 90 32 02

Kass.: Alfred Andersen, Bregnevej 7,
5220 Odense SØ, tlf. 66 11 58 69.

Sydfyns afd.: Fmd.: Ole Martinussen, Bru-
uns Alle 20, 5700 Svendborg, tlf. 62 21 40 48

Sjællands afd.: Fmd.: Mogens Henrik Niel-
sen, Nystedvej 14, Veddelev, 4000 Roskilde, tlf.
46 75 77 13.

Kass.: Villy Jensen, Lindevej 12,
3200 Helsingør, tlf. 48 79 45 91.

Aalborg afd.: Fmd.: Børge Dahl, Herskinds-
gade 9, 9000 Aalborg, tlf. 98 12 84 92.
Kontor: Sofiendalsvej 80, 9200 Aalborg SV, tlf.
98 18 58 18.

Åbent torsdage 10-16. Åbent for kammerat-
ligt samvær torsdag 14-17.

Århus afd.: Fmd.: Wilfred Thomsen,
V. Stuckenbergsvej 25, st, 8210 Aarhus V.,
tlf. 86 10 41 25.

Kass.: Erik Bjørn Nielsen, Brovænget 25,
8250 Egå, tlf. 86 22 29 48.
Centrets adresse: Skovvangsvej 220,
8200 Århus N, tlf. 86 16 91 18 i åbningstiden:
Tirsdag og torsdag kl. 10-12.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd. Birgit Krasnik Fischermann, Gl. Vartov Vej
29 2' tv., 2900 Hellerup,
tlf. 39 62 83 55.

Kass.: Michael Fingeret, Herman Triers Plads 2,
1631 Kbhv.V, tlf.: 35 37 11 21,

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Sløssevej 19,
4894 Øster Ulslev, tlf. 54 86 55 59.
Kass.: Ernst Steen, Vendersgade 6,
1363 København K, tlf. 33 12 85 95.
Sommer: Møststien 6, Vester Lyng,
4500 Nykøbing S, tlf. 59 91 01 20.
Skr.: Mogens Madsen, Ved Bellahøj 13 A
9. th., 2700 Brønshøj, tlf. 38 28 45 98
Aalborg: Fmd.: Chresten Stendahl, Rinddalen
33, 9550 Mariager, tlf. 98 54 14 26.
Kass.: Henry Jensen, Østerled 44, 9370 Hals,
tlf. 98 25 18 56.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: John Nielsen, Margrethevej 28, Ejby,
4070 Kirke Hyllinge, tlf. 46 40 50 87.
Kass. Arne Lohmann, Sikavej 72,
3250 Gilleleje. Giro 645 8718,
tlf. 48 30 08 44

FORENINGEN AF GESTAPO- FANGER FRA BESÆTTELSEN

Fmd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128,
3500 Værløse, tlf. 44 48 56 74.
Kass.: Salle Fischermann, Toftekaersvej 28 C,
2820 Gentofte, tlf. 39 65 89 90.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, Sjelør Boulevard
12,2 tv., 2450 Kbh. SV., tlf. 36 16 60 98.
Kass.: Carl Adolf Sørensen, Egermvej 24,
8270 Højbjerg, tlf. 86 27 23 47.

HORSERØD-STUTTHOF- FORENINGEN

Fmd.: Harry Em. Rasmussen, Ejgårdsvvej 14B,
st. tv. 2920 Charlottenlund, tlf. 39 64 11 84.
Kass.: Gertrud Stjernholm Nielsen,
Ved Bellahøj 23 B, 7, 2700 Brønshøj
tlf. 38 60 91 20.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Helge Hansen, Hovedgaden 38,
4350 Ugerløse, tlf. 59 18 80 09.
Kass.: Cornelius Olsen, Gammelgårds Alle
111, 2665 Vallensbæk Strand, tlf. 43 54 78 36.

SACHSENHAUSEN- FORENINGEN

Fmd.: Peder Søegård, Amerikavej 7, 4. th.,
1756 København V.,
tlf./fax 55 44 10 32 og 33 23 02 14.
E-post: pse17@dadlnet.dk
Kass.: Emmy Eskildsen, Nansengade 22, 5000
Odense C., tlf. 66 11 92 52.
Odense: Evald Lægteskov, Granparken 128,
5240 Odense NØ. tlf. 66 10 24 15.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

Astrid Blumensaadt, Carlsgade 5,
5000 Odense C., tlf. 66 12 79 08.

Foreninger uden for Sammenslutningen

ALLIEREDE KRIGSSEJLERES VETERANFORENING

Formands: Else Lizier, Tårnvej 20,
2610 Rødovre, tlf. 36 70 03 68.
Kass. Erik Qvist, Udsigten 16
4220 Korsør, tlf. 58 37 78 06.

KRIGSSEJLERGRUPPEN 1939-1945

Bent Ørberg og Bjørg Vitnes, Torvegade 64, 3.
& 4. sal tv., 1400 København K.,
tlf.: 32 95 22 06 / 32 95 55 04.

GESTAPOFANGERNE RANDERS

Fmd.: Frode Greve Rasmussen,
Lyngdalvej 18, 8500 Grenå
tlf.: 86 30 90 76
Kass.: Ejnar Hulten, Møllevej 69, Hornbæk,
8900 Randers, tlf. 86 41 81 81.

ARBEJDSKADESTYRELSEN

Æbeløgade 1 - Postboks 3000 - 2100 Køben-
havn Ø., tlf. 39 17 77 00,
Fax. 39 17 77 11.
Konsulent Anna-Lise Clausen.
Kontortid: tirsdag kl. 11 - 13.00.
Tlf.: 39 17 78 60

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejles af De Erhvervshæmmede.
12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8582 Anholt
by. Henv. til S.E.F. Skovvangsvej 220, 8200
Århus N. Tlf. 86 16 91 18, i kontortiden eller
Knud Poulsen, Julsøvej 380, 8240 Risskov,
tlf. 86 17 20 48. Ansøgning om ophold i
højsæsonen skriftligt senest den 1. februar.

Kegnæs: Kegnæs-huset ejles af Kammerater-
nes Hjælpefond. Se bladets side 2. Åbent hele
året. 7 senge. Flejmosen 6, Østerby, 6470 Syd-
als, tlf. 74 40 53 52.

Ansøgningsskema fås hos Aase Beck Eigen-
broth, John F. Kennedys Plads 4,
9000 Aalborg, tlf. 98 12 32 31.

Ansøgningsfrist 1. februar.

Smidstruphytten: Ejles af Foreningen af Ge-
stapofanger fra Besættelsen. 4 senge. Henv.
til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128,
3500 Værløse, tlf. 44 48 56 74.